

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

De Conversatione Apostolica - A Curatoribus Animarum piè & fructuosè instituenda ; Complectens varios & solidos modos juvandi & consolandi diversorum Statuum Personas afflictas, præcipuè aegras & captivas ...

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1680

Pars I. De Conversatione Apostolica In Communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49274)

PARS I.

DE CONVERSATIONE APOSTOLICA IN COMMUNI.

E hac senæ potissimum quæstiones resol-
vendæ sunt. 1. Quid, & quotuplex sit
Conversatio Apostolica. 2. Quàm fru-
ctuosa, atque ad animarum salutem pro-
curandam efficax sit. 3. Quomodo insti-
tuenda sit. 4. Quibus instrumentis ad eam
ritè instituendam utendum sit. 5. Quibus motivis excitan-
dus sit zelus, seu fervor ad eam alacriter peragendam neces-
sarius. 6. Quæ impedimenta præcipuè impediunt fructuo-
sam Conversationem, & quomodo removenda sint. Quæ
omnes quæstiones sequentibus sex capitibus paulò fusiùs re-
solventur.

CAPUT I.

QVID ET QVOTVPLEX SIT CON- VERSATIO APOSTOLICA.

Non est animus agere hoc loco de Conversatione latissi-
mè accepta, prout scilicet etiam profanam, seu ad po-
liticos fines tendentem Conversationem includit; sed de illa
duntaxat, quæ ad spirituales animæ salutem ordinatur, & ab
Apostolicis viris, seu ijs, qui curam animarum susceperunt,
institui consuevit, & rectè sic definiri videtur posse: *Est mo-
dus agendi cum Proximo privatus, atque ad anima salutem
procurandam ordinatus.* Cujus definitionis bonitas ex brevi
potiorum partium explicatione clariùs patebit. Dicitur
itaque primò. *Modus agendi*; quia, licet conversatio potis-
simùm sermone perficiatur, interdum tamen etiam alias
actiones, v. g. auditionem, aliâque obsequia à sermone di-
stincta includit. Dicitur secundò. *Cum Proximo*; Ut ab
Instruct. III. A Ora-

2 *De Conversatione Apostolica in communi.*

Oratione distinguatur, quæ modus agendi cum DEO rectius dicitur. Dicitur tertio. *Privatus*: Ut à Concionibus, Exhortationibus, & similibus actionibus, quæ publicè, & cum Communitate potius, quàm privatis Personis instituuntur, distinguatur. Dicitur quarto. *Ad salutem animæ procurandam ordinatus*: Ut profana & politica Conversatio excludatur, quæ ad recreationem duntaxat, vel alium naturalem, atque politicum finem ordinatur.

Atque ex hac definitione facilè quoque nunc responsio ad alteram quæstionis in titulo propositæ partem patet, quoniam nempe sit Conversatio; cum enim varij sint fines particulares, ob quos Conversatio talis cum Proximo suscipitur, varias quoque species Conversationis oriri necesse est, quæ tamen ad senas ferè, velut præcipuas revocari possunt, quarum prima est *Visitatio amica*, quâ Personæ privatæ ad nulum propemodum alium finem, quàm ad conciliandam aut conservandam eorum benevolentiam, per quam facilè & expeditius animarum salus procuretur, visitantur, uti non rarò Viri Apostolici cum magno fructu & lucro animarum facere consueverunt, quemadmodum infra in secunda parte ostendetur. Secunda est *Instructio spiritualis*, quâ seu Fideles, seu Infideles in rebus ad animæ salutem pertinentibus instruuntur. Tertia est *Consolatio opportuna*, quâ Personæ interius afflictionibus oppressæ variis doctrinis & veritatibus supernaturalibus opportunè suggestis, aut certè in memoriam revocatis ad pristinam animi quietem, lætitiàmque reducuntur. Quarta est *Curatio spiritualis*, seu *Conversio*, quâ vel inveterati Peccatores ad spem, & curam salutis suscipiendam excitantur, vel ij, qui graves inimicitias fovere sunt soliti, ad pacem & amicitiam cum Inimicis redintegrandam inducuntur. Quinta est *Captivorum*, sive ad carceris duntaxat poenam, sive ad ipsum etiam mortis supplicium æquanimiter sustinendum *zelosa roboratio*. Sexta denique est *agrorum & moribundorum* ad morborum dolores ac molestias patienter sufferendas, aut ipsam etiam, si DEO visum fuerit, mortem piè ac Christianè obeundam *solida, prudensque dispositio*, de quibus singulis speciebus specialia, & perquam salutaria præcepta in secunda hujus Instructionis parte suggerentur.

CAPUT

CAPUT II.

QVAM FRVCTVOSA, ATQVE AD ANI-
MARVM SALVTEM EFFICAX SIT APO-
STOLICA CONVERSATIO.

I. **E**tsi non pauca, nec levia argumenta afferri possent ad utilitatem ac efficaciam Apostolicæ hujus Conversationis demonstrandam, nullum tamen ex ijs efficacius jure merito censeretur debet, quàm si ostendatur, majorem ex illa, quàm ex ipsis etiam Concionibus seu Verbo DEI prædicato fructum, utilitatemque reportari; cum enim tanta sit Concionum ad animos permovendos efficacia ac aptitudo, ut S. Paulus ad Hebræos c. 4. dicere ausus sit: *Vivus est sermo DEI, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritûs, compagum quoque ac medullarum*; magnam sanè Conversationi Apostolicæ virtutem ac efficaciam inesse oportet, si ipsis etiam Concionibus efficacior, atque ad salutem animarum procurandam aptior esse demonstraretur; sic autem revera rem se habere, tum ipsa quotidiana experientia confirmat, tum sequentibus tribus rationibus non obscure ostenditur, ac probatur.

II. Nam primò à Concionibus multi per negotiorum, servitiorumque occupationes, ut Famuli, Mercatores, Rustici; vel per corporis infirmitates ac miseras, ut ægri; vel per vinculorum potentiam, ac carceris claustra, ut captivi impediuntur, ad quos tamen omnes non difficilis est aditus per privatam Conversationem; unde ad hanc præcipuè referri potest illud Hominiis parabolici cœnam magnam apparantis mandatum, quo servo suo Luc. 14. dicebat: *Exi cito in plateas & vicos civitatis, & pauperes, ac debiles, & cacos, & claudos introduc huc. Et iterum: Exi in vias, & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.*

III. Secundò in Concionibus vix unquam materia singulorum Auditorum Genio ac necessitati applicari potest; & præterea non rarò etiam ea, quæ dicta sunt, non satis intelliguntur, quæ duo impedimenta in privata Conversatione minimè reperiuntur; in hac enim, sicut cuivis con-

4 De Conversatione Apostolica in communi.

cessum est, suam necessitatem & ignorantiam sine rubore explicare, & quæ non sufficienter intellexit, per iteratas quæstiones ampliùs indagare; ita & Conversatori facilè est, doctrinam Auditoribus suis applicare, & per frequentiorè repetitionem profundius, firmiusque eorum mentibus imprimere; unde in tali casu verificatur, quod prudenter Seneca Epist. 38. dixit: *Plurimum proficit sermo, qui minutatim irrepserit animo.*

IV. Tertiò, ipse etiam modus proponendi, sicut in privata Conversatione est multò suavior & liberior, quàm in publicis Concionibus, ita maiorem etiam non immeritò efficaciam continere iudicatur ad propositas doctrinas inculcandas, & persuadendas. Id, quod iterum egregiè Seneca in epist. cit. sequentibus verbis confirmat: *Virtus bonum consilium est: consilium autem nemo clamare dat. Aliquando utendum est illis, ut ita dicam, Concionibus, ubi, qui dubitat, impellendus est; ubi vero hoc non agendum est, ut velit discere, sed ut discat, ad hac submissiora verba veniendum est. Faciliùs intrant, sed hærent; nec enim multis opus est, sed efficacibus. Seminis modo spargenda sunt, quod, quamvis sit exiguum, cum occupavit idoneum locum, vires suas explicat, & ex minimo in magnos ætæ diffunditur.* Hinc modum istum Zelotissimi quique Apostoli, & Animarum Curatores præcipuè usurpârunt, uti S. Ignatius de se, sociisque suis apertè coram Iudicibus Salmanticensibus confessus est, teste Ribadeneira l. 1. c. 16. vit. dum dixit: *Nequaquam concionamur, verum de virtutis pulchritudine, de vitij fœditate, cum occasio se dat, familiariter, & ex æquo loco discurremus; atque Homines ad odium Peccatorum, amoremque probitatis hortamur.* Sed & de S. Francisco Xaverio Turcellinus l. 2. c. 2. testatur, cum nihil in privatis colloquiis inexpertum omisisse, quod ad sanandos animos civium pertineret: vehementerque aliis etiam sociis sibi subjectis commendâsse, ut sedulò caverent, ne nimia quâdam gravitate suspensionem præberent reverentiam exigentis arrogantia, sed potiùs facilitatem vultus præferrent, affabilitatèque sermonis; difficile quippe dictum est, teste Cicerone l. 2. offic. quantopere conciliet animos Hominum comitas, affabilitàque sermonis.

CAPUT

CAPUT III.

QUOMODO FRUCTUOSE INSTITVENDA
SIT CONVERSATIO APOSTOLICA?

Non ignoro equidem, sat multa ab Authoribus præcepta coacervari ad conversationem fructuosè instituendam, sed meo quidem iudicio ea omnia brevissimo compendio complexus est, docuitque ipse Apostolorum sapientissimus Magister Christus, dum super Apostolos suos ad conversationem cum Proximo inchoandam mittendos Spiritum Sanctum in specie ignis misit, haud obscure scilicet indicans, tunc eos fructuosè cum hominibus conversaturos, si in sua conversatione ignis proprietates assumere, imitariq; studuerint; neque enim quidquam in orbe conditiones veri Apostoli ac Operarij ita exprimit, ac ignis, uti ex singularum proprietatum enarratione patebit.

§. I.

Primum Præceptum.

Primò ergo sicut ignis, dum in applicatam sibi materiam agit, semper interea sursum tendit ad centrum suum, locumque naturalem, ita Operarius quoque verus, dum cum hominibus agit, mentem ad DEUM tanquam centrum & finem suum elevatam habere debet. Hæc autem elevatio duobus potissimum modis fieri potest. Primò, ut nunquam Conversatio suscipiatur, nisi prius per bonam & sinceram intentionem ad DEI majorem gloriam, animarumque salutem dirigatur; ex hac quippe intentione quinque, eaque non levia commoda seu utilitates haurientur, videlicet primò, ut copiosum à DEO auxilium sperari queat juxta ipsius Christi promissionem Jo. 15. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fere fructum multum*; quis autem arctius ipsi conjungitur, quam qui per purissimam beneplaciti illius perficiendi voluntatem se eidem conformare, & unire studet. Talis profectò audacter cum Josue c. 7. dicere potest: *Quid facies magno Nomini tuo?* Secundò, ut alacrius & accuratius gloriā Dei, Proximiq; salutem procuret, si vires suas ad aliud privatum bonum quaerendum

rendum distractas non habeat. Nam, ut S. Bernardus Epist. 42. rectè advertit, *non valet Dei vel proximi lucra purè querere, qui propria non contempserit.* Tertiò, ut humilia, & in iudicio hominum abjecta munia & opera pari alacritate ac diligentia suscipiat, ac perficiat, quam speciosa & honorifica; quem in finem S. Maria Magdalena de Pazzis, ut p. 4. c. 33. vitæ legitur, inter alia monita etiam hoc dabat Operarijs, ne curarent res magnas facere in apparentia, quia in his dicebat occultari superbiam perniciosam animæ; sed quæ fiant magnæ & sublimes per ordinationem earum ad altum finem rectâ intentione, quia talibus valde delectatur DEVS, & sunt absconditæ ab Adversario. Quartò, ut nullo, quantumcunque in speciem infelici successu laborum suorum turbari se sinat, si meminerit, se id, quod quæsi verat, scilicet DEI (qui non effectum, sed affectum operum attendit) gloriam & beneplacitum labore suo lucratum esse; *quid autem eo potest esse felicius, cui efficitur suus Conditor census, & hereditas eius dignatur esse Divinitas?* ut rectè S. Prosper l. 2. de vit. contempl. pronuntiavit. Quintò, ut facilè se post labores suos recolligat, atque ad se redeat, *nemo enim, teste S. Bernardo lib. de vit. solit. ad conscientiam redire amat, qui ab ea ad agendum rectâ intentione non proficiscitur.*

II. Secundò, eadem mentis elevatio fieri potest per breves & jaculatorias Orationes ad Deum assiduè directas, quibus, ut P. Lancizius opusc. 13. n. 466. monet, tria petantur à Deo, scilicet *Lumen* ad tractandas animas, prout expedit ad illarum salutem: *Gratia auxilia* pro earum conversione, vel profectu jam conversarum; & *Protectio efficax*, ne ulli tentationi succumbamus, dum extra domicilia nostra versamur, sed ut cum proprio etiam profectu ac meriti augmento domum redeamus. Ejusmodi preces antiquis Patribus valde usitatas fuisse, S. Augustinus epist. 121. testatur his verbis: *Dicuntur fratres in Ægypto, crebras quidè habere Orationes, sed brevissimas, & raptim quodammodo jaculatas; absit enim ab Oratone multa locutio, sed nò desit multa precatio, si fervens perseveret intentio. Nam multum loqui in orando, est non necessariam rem superfluis agere verbis; multum autem precari est eum, quem precamur, diuturna & pia cordis excitatione pulsare. Et plerumque plus gemitibus, quàm sermonibus agitur;*

sur; plus fletu, quàm assatu. Id quòd præclare etiam S. Ignatius docuit, de quo Ribadeneira in vita illius lib. 5. c. 1. sic loquitur: *Atque hoc familiare nostris optabat esse, ut DEVM in omnibus rebus præsentem cernerent, & mentes suas non in Oratione tantum ad celestia attollerent, sed universas res, atq; actiones singulas in Deum referrent, neq; minorem devotionis Spiritum in actione, quàm in meditatione sentirent.* Et hanc quidem orandi consuetudinem assiduum cum in aliis, tum verò in hominibus pie occupatis tanquam magis expeditam probabat. Unde alius quidam dicebat, cum, qui cum proximo conversatur, assidue illam Ecclesiæ adhortationem sibi occinere debere: *SURSUM CORDA*, ut ij, quibuscum agit, de eo quodammodo illa Sponsæ verba. *Cant. 8.* usurpare possint: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto (cubiculi vel domus suæ) sicut virgula sumi (rectissime sursum ad Deum ascendens) ex aromatibus myrrha & thuris* (id est, ex actibus laboriosæ & difficilis operationis, & actibus suavissimæ ad Deum elevationis confecta? Verbo: verus Operarius studet omnia sua operari propter DEVM (dirigendo omnia ad ejus gloriam) in DEO (credens omnia, quæ proximo facit, se DEO præstare) & per DEVM (id est, cum auxilio illius, sciens, quod Jo. 15. ipse dixit: *Sine me nihil potestis facere.*) Itaque jure suo utitur illis Ecclesiæ in Canone verbis: *per quem hæc omnia creas, sanctificas, vivificas, & præstas nobis; per ipsum, & cum ipso, est tibi DEO Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti omnis honor & gloria.*

§. II.

Secundum Præceptum.

I. **S**ecundò sicut ignis non agit, nisi applicatus ab alio; ita nec Operarius curam aliorum suscipere debet, nisi à Deo per occultas inspirationes (quam Ludovicus de Ponte to. 3. tr. 4. c. 4. *internam vocationem* vocat) aut à superioribus DEI locum tenentibus mittatur (quam idem Author *externam vocationem* appellat.) Cum enim, teste Apostolo, 1. Cor. 3. neque, qui plantat, sit aliquid, neque qui rigat; sed, qui incrementum dat, DEUS; nemo prudenter se, d planandum aut rigandum intrudit, nisi prius per legitimam missionem cooperantis gratiæ auxilia à DEO acceperit. Hinc

8 De Conversatione Apostolica in communi.

Christus Jo. 15. Apostolis suis dixit: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, ut eatis, & fructum afferatis.* Et iterum Matt. 20. *Messis quidem multa, Operarii autem pauci; rogate ergo Dominum Messis, ut mittat Operarios in Messem suam.* Quod quidem præceptum ipse etiam Servator usque adeò illibatum servavit, ut triginta integris annis expectare voluerit, imò secundum divinitatem ab ipsa æternitate, donec à Patre ad curam alienæ salutis suscipiendam mitteretur, jurèque usurpare illa Isaia c. 61. verba usurpare posset: *Spiritus Domini super me, eo quòd unxerit Dominus me, evangelizare Pauperibus misit me, predicare captivis remissionem.* Sed & S. Joannes Baptista Præcursoris officium non suscepisset, nisi fuisset homo missus à DEO, ut testimonium perhiberet de Lumine. Ipsi verò Apostoli non prius ad seminandum in Orbe Evangelium fuerunt dimissi, quàm sedentes in civitate induti fuerunt virtute ex alto Luc. 24.

II. Unde graviter inprimis errant, qui antè, quàm solidas in virtute, atque perfectione propria radices fixerint, ad aliorum curam suscipiendam præpropere fervore, ac immaturo desiderio anhelant, de quibus rectè S. Gregorius p. 3. Past. admonit. 26. *Admonendi sunt, inquit, isti, ut considerent, quòd pulli avium, si ante pennarum perfectione volare appetant, unde ire in alta cupiunt, inde in ima vergunt. Admonendi sunt, ut considerent, quòd structuris recentibus necdum solidatis, si lignorum pondus superponitur, non habitaculum, sed ruina fabricatur. Admonendi sunt etiam, ut considerent, quòd conceptas soboles Feminae, si prius, quàm plane formentur, proferant, nequaquam domos, sed tumultus replent.*

III. Errant similiter illi, qui, licet sufficienti scientiâ ac virtute instructos sese advertant, aut omnino non expectata missione curam animarum suscipiunt, aut certè varijs artificijs, dolisque optatam missionem ambitiosè extorquent. Quibus profectò, si, ut fieri plerumque solet, speratum ex laboribus suis fructum non reportent, meritò DEVS culpam suam illis Aggæi Prophetæ c. 1. verbis exprobrare potest: *Ponite corda vestra super vias vestras; seminastis multum, & intulistis parum. Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus: & intulistis in domum, & exsufflavi illud. Quam ob causam, dicit Dominus Exercituum? Quia domus mea*

mea

mea deserta est, & vos festinasti unusquisque in domum suam (sequendo propriam voluntatem vestram.) Propter hoc super vos prohibiti sunt cali, ne darent rorem, (gratiæ) & terra (id est, animæ vobis commissæ) prohibita est, ne daret germen suum. Et vocavi siccitatem super terram, & super omnem laborem manuum. Ita sanè damno suo expertus est P. Melchior Nunnus celeberrimus alioqui in Societate JESU Operarius, & Indiæ Provincialis, qui, ut Orlandinus in historia ejusdem Societatis p. 1. l. 14. n. 131. refert, in Japoniam primum, tum etiam ad Sinas profectus promulgandi Evangelij causâ, nullum, aut certè exiguum fructum fecit, quia illud iter non superiorum nutu, sed suæ pietatis, sociorumque ac Regis impulsu duntaxat susceperat.

IV. Ad hoc præceptum meritò etiam pertinet, ut, licet interdum Operarij aliqui, Religiosi præcipuè, à Superioribus suis, aut ipso Pontifice summo ad curam animarum in certis locis gerendam assumantur, eam tamen non prius, quam ipsorum etiam Ordinarium, aut Vicarium, Parochorumve loci illius consensu petito, & impetrato aggrediantur. Ita sanè prudenter jam olim suos Operarios monuerat S. Ignatius Fundator noster, vetans ne privilegijs suis uterentur invitis Prælati, aiebat quippe, ut testatur Orlandinus l. 11. n. 62. privilegiorum præsidia tum demùm in animarum causa perutiliter adhiberi, cum ad eos ita juvandos voluntas proximi Pastoris accederet; cumque eâ de causâ ab Apostolica Sede privilegia habeantur, ut eò facilius animis consulatur, nili ex eorum usu hæc ad animos derivetur utilitas, imò potius retardetur, quo Pastores non consentiant, satius esse, ea omnino non adhibere, quam contra eorum nutum adhibendo suâ spe ac labore frustrari. Hinc cum P. Michaël Navarrus, vir sanctus, & miraculorum gratiâ ornatus, acrius pro Societate, etsi justè, contra Vicarium Tiburtini Episcopi Sacramentorum administrationem prohibentem pugnâset, reprehensionem S. P. non effugit, ut refert Orlandinus l. 10. n. 15. volebat enim suos omnes B. Pater, etiam tum, cum pro Societate causa staret, non modò adversus Episcopos, verum etiam erga eorum Vicarios submissè, modestèque se gerere. Cujus præcepti aliam adhuc, eamque geminatam rationem S. Franciscus Xaverius Zelosissimus ille Indiæ Apostolus af-

agnabat, uti Tursellinus l. 6. c. 8. vit. testatur his verbis: *Divinum Numen in Episcopis, eorumque Vicariis venerans, eorum autoritate sua munia obire gestiebat, eisdemque prorsus omnibus in rebus, dicto audiens erat. Idem ceteros à Societate facere jubebat, à nostris hominibus obedientia in prapósitos Ecclesiasticos prodendum exemplum dicitans.* Et paulò post alteram rationem assignans subdit: *Talem verò, tantamque modestiam ac submissionem necessariam dicebat esse, cum ad Diabolum superbia caput debellandum; tum serò ad Ecclesie Prapósitos insigni obsequio damerendos, ut illi secundis ac propitijs Christiana res melius gereretur.*

§. III.

Tertium Præceptum.

1. **T**ertio sicut ignis, dum agit, nihil de innato suo & naturali calore amittit, ita & verus Operarius atque Apostolus, dum aliorum salutem curat, studiosè cavere debet, ne quicquam de intrinseco fervore charitatis, & studij perfectionis perdat. Sic enim primò, exemplo suo nos docuit ipse DEUS, qui, cum sit fons honorum omnium, ita de plenitudine sua grarias suas nobis communicat, ut tamen ipse etiam semper plenus remaneat; hinc & Sponsam suam Cant. 1. introduxit in cellam vinariam, & ordinavit in ipsa charitatem, excitans videlicet ipsam, ut ordinem charitatis ab ipso præscriptum servaret, & prius charitatem erga se, postea erga alios exerceret. Docuit secundò Christus, tum verbo, cum dixit Matth. 16. *Quid prodest Homini, si mundum universum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur?* tum exemplo, dum non modò ipsemet assiduò, postquam cum hominibus aliquamdiu versatus est, in montes aut alia loca secessit, & orationi vacavit; sed etiam Apostolis id ipsum præcepit dicens: *Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pauxillum.* Marc. 6. Docuerunt tertio Apostoli, qui, cum viderent, crescente numero Christianorù se impares esse eorum saluti sine jactura proprii profectus procurandæ, Diaconos constituerunt, curaque temporalium illis demandatæ dixerunt: *Nos autem Orationi & ministerio verbi instantes erimus.* Hinc & S. Paulus Timotheum 1. cap. 4. monuit, ut sibi

sibi prius, postea doctrinā attenderet. Docuerūt quartō sancti Patres, ex quibus more suo sapienter, discurrens S. Laurentius Justinianus c. 12. de casto Connubio, exemplū Sponsæ sequentibus verbis proponit: *Anima desponsata Verbo in hoc efficitur anxia, hoc agere nititur, ut sui non amittat custodiam, dum Proximorū utilitatibus inservit; ne pro aliorū comodis, mentis innocentiam perdat. Vno quidem oculo vigilat, qualiter fraterna proficiat charitati; altero autē, quomodo Sponsa suo immaculatam se exhibeat. Novit tanquam in multis experta, quam plurimos imoderato charitatis Zelo accensos cordis omisisse munditiam, & devotionis neclare spoliatos esse, dum inconsultē vacantes Proximis seipsas negligere non timerent. Semper igitur humilis casum secretur: propterea laudabili discretionis moderamine sic secum agit, ut nec pro commodis Proximorum contemplationem deserat, neq; pro contemplationis amore, aliorum curam funditus derelinquat. In utroq; se constituit medio. Nam, cū licet, vacat sibi; cū charitas urget, se exponit Proximo, sic tamen, ut continuo anhelet ad cubile Sponsi secreti reditū, de quo fraterna charitatis accensa zelo egressa est. Semper cū foris manet, cordis postes prudenter observat, ne, cū ad se tota revertitur, iniquitatis maculam contrahat, per quā Sponsi aspectibus valeat displicere. Ideoq; ex fecunditate spiritualis prolis, Verbi frustione dignior efficitur. Nec minus appositē in eundem sensum melifluus Doctor S. Bernardus l. 1. confid. c. 5. Eugenium Papam hortatur. Si totus, inquit, sis esse omnium, instar illius, qui omnibus omnia factus est, laudo humanitatem, sed si plena est: quomodo autem plenatē excluso? & tu homo es; ergo ut integra sis, & plena humanitas, colligat & te intra se sinus, qui omnes recipit; alioquin quid tibi prodest iuxta Verbum Domini, si universos luveris, te unū perdens; quid solus fraudaris munere tui? Memēto proinde, non dico semper, non dico sepe, sed vel interdum reddere te ipsum tibi. Quod ipsum eleganter serm. 18. super Cant. conchæ similitudine declarans, quam obrem, si sapias, ait, concham te exhibebis, & non canalem; hic siquidem penē simul & recipit, & effundit; illa vero, donec impleatur, expectat, & sic, quod superabundat, sine suo damno communicat. Propterea namque Salomon Prov. 29. dixit: Totum Spiritum suum profert stultus, sapiens differt, & reservat in posse.*

posterum. Uti S. Dominicus fecisse scribitur, qui ita diem cum nocte conjunxit, ut hanc DEO, illam proximo daret, idque fructu maximo, quippe qui nihil inter diu aggrediretur cum Hominibus, quin antè cum DEO propitiato contulisset. Unde meritò prudens Operarius prudentum Virginum exemplum ob oculos habere, & imitari debet, quæ, cum fatuæ Virgines oleum peterent, quod ipse sine suo dispendio se dare non posse advertebant, audacter id negârunt dicentes Matth. 25. *Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.*

II. Porro ut hoc præceptum, quod summi momenti meritò esse creditur, clariùs intelligatur, bene notare oportet excessus illos, quos veluti ordinatæ charitati contrarios idem præceptum prohibet, & ad quaternarium ferè numerum reduci possunt. Primus est, ne plura simul charitatis officia assumantur, quàm commodè & quietè peragi queant; nam, ut recte Ludovicus de ponte to. 3. tr. 4. c. 9. advertit, fervor non tam in eo positus est, ut multa complectatur, quàm ut officiũ & ministerium exactè fiat. Quòd si fuerit nimius, erit etiam implicatus & intricatus, ac proinde minùs utilis, cum juxta D. Gregorium l. 1. Past. c. 4. impar inveniat ad singula, qui confusâ mente dividitur ad multa. Hinc cum Moyse in hoc genere excedere videretur, audivit à socero suo Jetro Exod. 10. *Non bonam rem facis, stulto labore consumeris.* Secundus est, ne festinatò nimis officia aut opera suscepta peragantur, ut multi faciunt, qui, ubi semel desiderium cujusdam operis, fructusque conceperunt, eodem quasi momento & tempore eundem consequi volunt; idèoque omnia alia, licet magis sæpè necessaria opera relinquunt; ad quorum errorem refutandum sufficere potest unicũ ipsius Omnipotentis Creatoris exemplum, qui, cum Mundum universum æquè faciliè unico momento, ac sex diebus creare potuisset, maluit tamen eum successivè per sex dierũ intervallũ absolvere, ut vel hoc suo exemplo doceret, quantopere cupiat ab ijs, qui minorem mundum, id est, hominem creare, seu in primævum suum statum reducere desiderant, nihil præproperum & inordinatum, sed omnia in mensura, & ordine fieri. Tertius est, ne plus laboris suscipiatur, quàm sanitas corporis ferre queat; cum enim unus gradus sanitatis cum doctrina sufficiente con-

con-

conjunctus, ut prudenter nonnemo dixit, plus proſit Opera-
rio, quàm viginti gradus doctrinæ in corpore debili & mor-
bis impedito, meritò prudentia ſuadet, ut ſanitaris corporalis
ſedulam perinde curam gerat Operarius, ac Eques, qui iter
ſuum feliciter abſolvere deſiderat, equi ſui curam gerere co-
gnoſcitur. Quartus denique eſt, ne ſtata Spiritûs exercita-
menta, Oratio videlicet, Examen, Lectio Spiritualis, Pœni-
tentia aut Mortificationis opera ſub ſpecie Zeli, ſeu ſalutis
alienæ procurandæ intermittantur, aut perfunctoriè obean-
tur; qui enim hoc agunt, magnam, teſte Alphonſo Rodri-
quez p. 3. tr. 1. c. 5. Dæmoni fenestram aperiunt, ut qui cer-
nens, ſe ſtadium juvandi Proximi non poſſe omnino impedi-
re, id agit, ut ita ſe Operarij huic Operi impendant, & im-
mergant, ut animum ad promovendas, tuendâſque rationes
ſuas nunquam advertant. Qua in re ſcilicet Pharaonem Ægy-
ptium imitatur, qui, ne Iſraëlitæ deſiderium ſacrificandi
DEO ſuo foverent, eoſdem laboribus opprimi juſſit, ut Exod.
c. 5. legitur. Quapropter meritò quilibet ordinata charitate,
Zeloque accenſus Operarius ſaluberrimum ſibi Siracidis mo-
nitum applicare debet: *Recupera Proximum ſecundum vir-
tutem, & attende, ne incidas*, in errorem ſcilicet illorum, qui
ſi alienæ ſalutis curam ſuſcipiunt, ut ſuæ exiguam, aut nul-
lam gerant. Dicat proinde cum S. Bernardo ſ. 18. ſuper Cant.
*Ego nullum ad ſalutem Pietatis gradum illi gradui antepo-
nendum cenſeo, quem ſapiens Eccl. 30. poſuit dicens: Miſere-
re anima tua placens Deo. Quod ſi non habeo, niſi parumper
olei, quo ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis?*
*Servo illud mihi, & omnino niſi ad Prophetâ juſſionem non
profero. Si inſtiterint rogantes aliqui ex his, qui fortè exiſti-
mant de me ſupra id, quod vident in me, aut audiunt aliquid
ex me, reſpondebitur eis: Ne fortè non ſufficiat nobis & vo-
bis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis; non enim hoc
conſulit Apoſtolus, non cauta, vigilque charitas, ut aliis ſit
remiſſio, mihi autem tribulatio, ſed ex equalitate. Sufficit,
ut diligam Proximum noſtrum tanquam meipſum, hoc quip-
pe eſt ex equalitate. Propterea, inquit Apoſtolus Hebr. 2.
abundantiùs obſervare oportet nos ea, quæ audivimus, ne
fortè pereſſuamus. Benigna prudensque charitas affluere
conſuevit, non eſſuere.*

§. IV.

Quartum Præceptum.

I. **Q**uartò sicut ignis non ultra sphaeram activitatis à natura præscriptam agit; ita & verus Operarius, seu Apostolicus Conversator non cum aliis Hominibus agere velle debet, quàm quos ipsi DEVS per Superiores aut Vocationem internam assignavit; caveat proinde sedulò, ne in alterius Operarij officium se ingerat, aut Personarum alterius curæ commissarum curam ipse quoque suscipiat, sed satis præclare Officio suo satisfacisse se existimet, si paucis illis Personis, quas DEVS ipsi commisit, invigilans, sic eas instituerit, & servârit, ut cum veritate illud Servatoris dictum Jo. 17. usurpare ac dicere queat: *Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut Es nos. Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodi vi, Es nemo ex eis perijt, nisi Filius perditionis.* Scit nempe prudens Operarius Ecclesiam *Exercitui, Navi, Vineæ* non immeritò à SS. Patribus & Doctoribus comparari, in qua si suo quisque officio bene fungatur, felix successus, idémque ab omnibus præmium sperari possit, cum tamen, si Ordo hic non observetur, nihil nisi confusio & interitus timendus sit.

II. Et ideo nempe S. Ignatius tam sollicitè cavebat, ne in Societate sua, in qua vel maximè Proximi salutem ordinatè, prudenter, & fructuosè procurari desiderabat, nemo in alterius officium se ingereret; advertēbat quippe vir prudentissimus, ejusmodi importunam intrusionem nec DEO placere, nec finì, qui intendi deberet, consequendo utilem esse, sed gravia potiùs damna in primis Ecclesiæ & Societati; deinde ijs, quorù Officiu invaditur; tertio illis, quibuscum agitur, & tandem illi ipsi, qui ejusmodi Ordinem turbat, accersiri, ut faciliè per singula discurrendo potest probari. Non enim primò, DEO placere potest hic Zelus; cum enim DEVS nihil magis, quàm obedientiam à suis Operarijs requirat; nec quidquam magis oderit, & detestetur, quàm propriam voluntatem, tanquam capitalissimum suum Inimicum, qui teste S. Bernardo, ipsam, quantum in se est, coronam DEO eripere, cuiusque

etiamque de Solio Divinitatis deturbare conatur, nemo sanè prudenter judicare potest, eidem DEO placitum illum Zelum, qui contra expressam illius voluntatem & ordinationem suscipitur; sed potius vereri debent ejusmodi præposteri Zelatores, ne olim de laboribus suis audire cogantur, quod olim ob similem causam apud Isaiam c. 58. alijs quibusdam dictum est, qui, cum quererentur, & dicerent: *Quare jejunavimus, & non aspersisti; humiliavimus animas nostras, & non escisti?* responsum acceperunt. *Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra.* Hinc sanè jam olim de similibus querebatur Deus per Jeremiam c. 14. dicens: *Falsò Propheta vaticinantur in nomine meo; nō misi eos, & non præcepi eis, neque locutus sum ad eos.* Sed nec secundò utilitatem affert ejusmodi Zelus, utpote divinâ benedictione & cælesti influxu carens, sed potius nocet Ecclesiæ, aut alteri Communitati, cujus membrum est is, qui se intrudit; cum enim Communitatis talis gloria & fama in eo consistat, ut omnia officia ritè, ordinatè, & fructuosè administrantur; hunc autem ordinem & fructum impediat ejusmodi importuna intrusio & confusio, consequens est, ut ipsa quoque gloria & fama totius Communitatis non modicè obscureretur. Non minùs verò tertio illi quoque, cujus officium ambitur, per similem intrusionem nocetur, ut qui vel ab eo, qui munus illius invadit, inhabilem atque ineptum se aestimari crederet; aut certè honorem, gaudium, & fructum, quem ex muneris talis administratione sperabat, sibi injustè præripi quereretur, quæ omnia non possunt non gravem in animo exulcerationem creare. Quarto ipsis etiam, cum quibus contra præscriptum Ordinem conversatur, non leve damnum accersit Operarius; nam cum ipse in Domini nomine retia non laxet, atque adeò capturam seu fructum ob defectum divinæ benedictionis sperare non queat, quem tamen is, ad quem ea cura spectabat, propter vocationis gratiam meritò speravisset, rectè inferitur, omnibus eos bonis spiritualibus per non levem injustitiam spoliari, quæ ex legitimi sui Pastoris fructuosâ sollicitudine, curaque sperare potuissent. Unde facile patet quintò ipsi etiam, qui dicto modo se intrudit, nihil lucri, sed potius detrimenti plurimùm accedere, ut qui omnem laborum suorum fructum perdens, serò tandè cum Apostolis exclamaturus

maturus

maturus sit: *Præceptor, totâ nocte laborantes, nihil cepimus.* Quare ut & sibi, & alijs profit prudens Operarius, intra limites à DEO & Superioribus sibi præfixos se contineat, mōnītūque S. Pauli c. 4. Eph. audiat, adimpleatque; *Obsecro vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis.* Et iterum 1. Cor. 7. *Vnusquisque, in quo vocatus est, Fratres, in hoc permaneat apud DEVM.*

§. V.

Quintum Præceptum.

Quinto sicut ignis omnibus accedentibus calorem suum sine discrimine communicat, ita & verus Operarius sine ulla acceptione personarum omnibus auxilium, vel consilium poscentibus, aut ijsdem indigentibus promptè communicare debet, illudque adeò Christi Matth. 11. usurpare: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Eum in finem meminisse debet, Christum pro omnibus æqualiter mortuum esse, omnes esse DEI filios, in omnibus Christum relucere, omnium animas esse pretiosas, & ad imaginem Dei creatas; ideoque has solas & nudas sine respectu ad talenta vel commoda consideret, dicatque cum Abrahamo, Gen. 14. *Da mihi animas, cetera tolle tibi.* Atque hoc est, quod S. Iacobus c. 2. tam sollicitè hortatur: *Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri IESU Christi gloria.* Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida; introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste præclarâ, & dixeritis ei: *Tu sede hic bene.* Pauperi autem dicatis: *Iu sta illic, & c. nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis Iudices cogitationum iniquarum?* Audite, Fratres mei dilectissimi. Nonne DEVS elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni, quod repromisit DEVS diligentibus se? meminerat nempe hic Apostolus, quàm studiosè illis Christus hanc doctrinam commendaverit, dum eos ad prædicandum Evangelium dimissurus dixit Matth. 10. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columba, simplicitate scilicet rectæ Intentionis, in omnibus, quibuscum agitis, nihil aliud, nisi DEVM, intuentes & quærentes, ut de vobis*

suo modo illa Cant. 4. verba repetere possit DEVS: *Sulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum.* Hinc & S. Catharinae Senensis quondam DEVS Pater in dial. 146. dixit: *Re te desiderij sancti sine dubio accepit omnes ex eo, quia anima famelica mei honoris non est contenta particulam habere, sed omnes habere peroptat: bonos habere quarit, ut eam adjuvent in sua reti ponere pisces, & ut sibi met quotidie conseruent, & augeant perfectionem; imperfectos vero cordialiter affectuose desiderat, ut boni sint: infideles quoque tenebrosos exoptat, ut veniant ad lumen sancti Baptismatis.* Omnes ergo peroptat habere cuiuscunque status vel conditionis existentes, ut ex eo, quod omnes videt in me, à mea bonitate creatos, cum tam ignifera charitate, atque pretioso Sanguine IESU Christi Filii mei redemptos. Merito ergo quilibet ordinato Zelo accensus Operarius illam S. Hieronymi epist. 14. ad Celant. sententiam ob oculos habere debet: *Nescit Religio nostra Personas accipere, nec conditiones Hominum, sed animos inspicit singulorum; si enim, ut idem Sanctus in cap. 1. Malachiae ait, suscipiat eos, qui cum anulis aureis ad se veniunt, & pauperes Sanctos repellat, nomen DEI despicit, & panem poluit doctrinarum, & in ipsum DEVM contumeliam jacit.*

§. VI.

Sextum Præceptum.

SEXTO sicut Ignis magis propinquos & melius dispositos magis calefacit, ita verus quoque Operarius sua auxilia & consilia promptius illis communicare debet, qui magis ei propinqui, & melius dispositi sunt. Tales autem sunt, qui magis talibus auxiliis & consiliis indigent, & melius illis utuntur, præcipue parvuli, simplices, pauperes, ægri, afflicti & similes, cum quibus tam promptè, libenterque conversari, & ijs succurrere debet, ut dici de eo possit: *Cum simplicibus sermocinatio eius.* Ipse verò cum Christo, quasi assiduò dicat: *Sinite parvulos venire ad me,* Marc. 24. Hoc certè præceptum tam altè S. Ignatius animo suo impresserat, ut in formula professionis etiam puerorum curam includere voluerit, non ut speciale votum esset, sed ut sancta hæc exercitatio peculiari modo esset commendata, & devotius curaretur, propter singula;

Instru. III.

B

gula;

gulare obsequium, quod DEO per eam in Animarum auxilio exhibetur. Eandem ob causam etiam jubebat, ut ij, quos aliquò mittebat ad animarum messem faciendam, per Hospitallium & Nosocomiorum visitationem, & charitatem infirmis atque pauperibus exhibitam potissimum hunc finem obtinere conarentur. Idem ergo strenuo Operario & Animarum Curatori tantò impensius præstandum, quantò majorem ratione sui officij habet obligationem ad talium personarum salutem procurandam; neque exiguum se olim solatium & præmium reportaturum credat, si cum veritate coram DEO quondam dicere possit cum Job c. 19. *Oculus fui cæco* (id est, pueris, aliisque ignorantibus personis) *pes claudo*, (id est, peccatoribus ob inveterata vitia & malas consuetudines difficulter in via mandatorum DEI progredientibus) *Pater eram pauperum*, & aliorum afflictorum.

§. VII.

Septimum Præceptum.

Septimò sicut Ignis omnia in se convertere cupit, sed suavi admodum & efficaci modo, per calorem scilicet, paulatim expellendo contrarias dispositiones, novâque introducendo; ita verus quoque Operarius seu Apostolus desiderare debet omnes sibi similes, id est, Zelatores suæ salutis facere, repetens eum in finem assiduo illud S. Pauli 1. Cor. 4. *Rogo vos, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi*. Hoc tamen non violenter quodam modo per asperas increpationes & castigationes, sed potius per viam charitatis & mansuetudinis obtinere nititur, laborando scilicet, ut animæ sibi commissæ per considerationem beneficiorum DEI, frequentem usum Sacramentorum, crebras & ardentes Orationes crescant in amore Dei, & sic hoc ipso etiam amore inordinatum erga creaturas exuant, & cum ipso tanquam radice omnes etiam malas consuetudines & vitia evellant; quem modum ipse Deus, ut videre est apud Lancizium opusc. 1. fol. 81. sibi valde placere, quondam B. Magdalénæ de Pazzis ostendit dicens: *maximè felix spiritus, qui hodie regnat in terra, est ille S. Ignatii: quia eius filij in conducendis animabus ad Deum præcipuè procurant dare notitiam, quanti momenti sit agere cum Deo, quia hoc Exercitium*

ritum facit, ut cum facilitate res arduas amplectantur, propter lumen, quod accipiunt à DEO in Oratione. Aliàs eundem Beatæ ostendit, se in spiritu S. Joannis Evangelistæ. & S. Ignatii mirè sibi complacere, quòd uterque conatus sit per viam amoris homines ad suum ultimum finem perducere: additque hanc complacentiam toties sibi renovari, quoties S. Ignatii Filij eundem modum in convertendis peccatoribus tenent. Bene itaque nolet hanc doctrinam Operarius, certòque sibi persuadeat, hanc viam & compendiosissimam, & efficacissimam esse ad peccatores convertendos, id quod olim Majores apposito apologo significarunt, dum finxerunt, Solem & Aquilonem quondam in certamen venisse, uter eorum majoribus viribus & potentiâ polleret; cùmque ad hoc certamen finiendum communi consensu decrevissent, eum pro fortiori habendum, qui Viatori tunc fortè prope ipsos trans-eunti pallium citius crepturus esset, Aquilo mox magno impetu, statùque Viatorem invasit, verùm plùs non effecit, quàm ut Viator arctius sibi pallium astringeret; sed cùm Sol paulatim radios per pallium immisisset, ita Viator incaluit, ut fine alia violentia ultrò pallium abiceret. Simile quid experiuntur Operarii, qui radios amoris divini in animarum sibi commissarum pectora jaculantur, sicque efficiant, ut ultrò malas consuetudines exuant, dum interea ij, qui per violentiam asperarum increpationum id efficere conantur, nihil aliud obtineant, quàm ut exasperati animi pertinacius in suis erroribus, vitiisq; perseverent! nimirum non frustra Christus suis Apostolis Matth. 11. dixit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Pro cuius doctrinæ confirmatione non parùm proderit, si bene ponderetur memorabilis illa sententia, quam Senex quidam in vitis PP. l. 5. c. 15. protulit in hæc verba: *Si quis cum humilitate & timore injungat Fratri aliquid facere, sermo ipse, qui propter DEUM egreditur, facit Fratrem illum subiectum existere, & implere, quod fuerit imperatum; si quis autem soluerit juberi Fratri, & hoc non secundum timorem DEI fecerit, sed contrà per auctoritatem solens sibi in eo potestatem defendere, DEVS, qui videt occulta cordis, non permittit eum audire, vel facere, quod jubetur. Quod à DEO est, cum humilitate & obsecratione*

imperatur; quod autem ex potestate, cum furore & perturbatione, utpote quod à maligno est. Nimirum leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimia increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem, ut rectè S. Prosper l. 2. de inter. contempl. dixit. Hinc semper in pectore hærere, memoriæque obversari debet notatu dignissima S. Augustini tract. 7. in Epist. 1. Joan. c. 3. sententia: *Semel breve tibi præceptum præcipitur: Dilige, & fac, quod vis. Sive taceas, dilectione taceas: sive clames, dilectione clames: sive emendes, dilectione emendes: sive parcas, dilectione parcas. Radix sit intus dilectionis, non potest de ista radice non bonum procedere.*

§. VIII.

Octavum Præceptum.

Octavo sicut ignis non cessat agere, donec extingatur, uti Salomon Prov. 30. indicavit dicens: *Tria sunt insatrabilia, & quartum, quod nunquam dicit, sufficit.* scilicet ignis; ita & verus Operarius nunquam cessare debet ab operando, quamdiu vires habet, ut dicere possit cum Davide Ps. 68. *Zelus domus tua comedit me.* Et Ps. 118. *Tabescere me fecit Zelus meus.* Itaque dictum sibi reputet à DEO illud. Apoc. c. 2. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam Vitæ.* atque aded cum tanta constantia animabus sibi commissis invigilet, ut & ipse cum Christo olim moriturus dicere possit: *Consummatum est.* Et alij perinde de ipso ac de Christo dicere & scribere queant: *Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Joan. 13. Sic enim sperare tandem poterit, ut, quem admodum in hac vita Zelum Eliæ imitari studuit, ita cum eodem in curru igneo, charitatis scilicet in hac vita exercitæ, in cælum ad meritorum præmia capienda rapiatur. Talis videlicet Zeli exemplum illustre præbuerunt, in primis S. Basilii, qui, ut in speculo magno Exemplorum dist. 8. ex. 84. refertur, jam in agone constitutus petijt à DEO vitam sibi prorogari uno die, ut Judæum, qui promiserat, se filem Catholicam suscepturum, si Episcopus in sequentem diem superviveret, ovili Christi aggregaret, quem proin cum rota domo ipsemet in Ecclesiam descendens baptizavit, & paulò post

pōst rediens in lectum mortuus est. Deinde verò etiam S. Dunstanus, qui, ut ibidem V. Ascensio Christi legitur, in festo Ascensionis ad cœlestē Regnum invitatus ab Angelis renuit venire, ut eo die Populum Verbo DEI pascere posset; unde sequente primū Sabbatho mortuus est. Sed & S. Joannes de Nivella, ut ibid. V. Prædicare ex. 3. scribitur, tanti erat Zeli, ut, cum gravissimè podagrâ laboraret, & quidam Medicus trium hebdomadarum spatio eum curare promitteret, noluerit hanc curam suscipere, ne interim animæ per eum liberandæ perirent. Imò eo ipso vespere, in quo agonizabat, alicujus adhuc confessionem audire voluit dicens: Nollem pro mille marchis auri hominem non audivisse. Sed & simile quid nostra ætate P. Nunnius Riberius, ut Orlandinus in parte 1. Hist. Soc. n. 123. testatur, fecit, qui, cum per assumptas ob propinatum venenum vires ingredi non posset, gestari ab alijs per Christianorum loca voluit, & S. Joannem Apostolum imitatus, piorum inter manus convivebat Ecclesiam, & saluberrimis monitis, tum universos, tum singulos confirmabat. Uti & P. Nicolaus Bobadilla ex eadem nostra Societate in castris Cæsaris, etsi ipse laboraret peste, tamque debilis esset, ut vix vestigio hæreret, nihil tamen de labore remisit, sed ægris in Nosocomio diu, noctūque adstitit, uti ibid. l. 6. n. 56. refertur. P. Andreas Ortiz verò, uti ex literis Dervanis compertum est, tanto Zelo ardebat, ut, cum Ethnicis convertendis viam sibi occlusam cerneret, mox ægritudine occupatus præ Zeli & mæroris magnitudine animam exhalârit. Præ reliquis tamen memorabile jure merito censeri debet, quod Surius 23. Junij de S. Christina mirabili narrat, quòd scilicet tanto erga Peccatores Zelo & charitate flagrârit, ut pro illis acerbissimas pœnas, in quibus sine miraculo consistere non poterat, subierit; nam conjiciebat se in ardentes clibanos, volutabat se per spinas acutissimas; abdebat se in nivem & glaciem; in rotas, quæ aquis circumvolvebantur, se contorquendam dabat, neque tamen pars ulla corpori decedebat, sed majores semper in plagas reservabatur.

II. Porro ut hoc præceptum non modò clariùs intelligatur, sed etiam perfectiùs observetur, sequentia de Zelo ex diversis Authoribus notasse proderit. Primò, Zelum juxta

D. Thomam s. 2. q. 28. a. 4. nihil aliud esse, quàm effectū amoris proveniente ex intentione amoris, quem, qui habet, omnia, quæ sunt contra bonum Amici, repellere conatur; hinc Glossa super illa verba Jo. 2. *zelus domus tue comedit me*: ait, quod zelo domus DEI comeditur, qui quælibet prava, quæ viderit, corrigere satagit: si nequit, tolerat, & gemit. Atq; ideo etiam dura sicut infernus æmulatio seu zelus Cant. 8. dicitur, quia, sicut infernus cruciat animas, ita zelus cruciat corda Deum & Proximum amantium, quando vident aliquid, quod eorundem bono repugnat, committi. Secundò, zelum hunc summè Operario Apostolico necessarium esse, uti sat clarè S. Laurentius Justinianus l. de compunct. sequentibus verbis ostendit: *Absque igne quis ignem accendet? & sine charitate quis officia charitatis consummabit? ardeat dilectionis flamma semper in te, quatenus calore tuo Proximorum excutiat tepor, imò accrescat amoris incendium, quomodo præteritarum negligentiarum rubigo deleatur. Poteris sanè inflammare ceteros, si fueris tu charitate inflammatus. Imò S. Ambrosius dicere ausus est in Pl. 118. Angeli quoque sine zelo nihil sunt, & substantia sua amittunt prærogativam, nisi eam zeli ardore sustentent. S. Chrysostomus verò l. 3. adversus vitup. vitæ Monast. etiam gravia damna ex eo neglecto ostendit, sic enim loquitur: *Et si omnem vitam nostram diligentissimè compositam & instructam egerimus, hæc non evitatà negligentia, nihil consequemur emolumenti, cum ea talis ac tanta sit, quæ sola in gehenna profunda possit immergere. Si enim is, qui Proximum in iis, quæ ad corpus pertinent, adjuvare noluerit, nulla ratione excusari poterit; verum, etsi Virginitatem ipse servaverit, extra Sponsi thalamum projicietur, is, qui, quod multò majus est, omiserit (quippe multò maximum est animarum gubernatio ac regimen) cur non mala omnia perpeti dignissimus existimetur?**

III. Quàm verò necessarius, tam etiam utilis est idem Zelus (id quod tertio loco notandum est) ad Animarum salutem, Deique gloriam procurandam, quia quinque effectus ad hunc finem consequendum perquam sanè efficaces producit, ut fusius P. Alphonsus Rodriquez p. 3. tr. 1. c. 11. ostendit; nam primò miros ad operandum stimulos addit, quia, ut rectè S. Gregorius dixit, *Charitas* (atque adeò & zelus, qui est

est primaria Soboles charitatis) magna operatur, si est; si autem operari renuit, charitas non est. Secundò. Etiam ad munia sua exactè obeunda impellit; nam dicere quodammodo cum Davide cupit posse illud 1. Paral. 29. *Ego autem totis viribus meis preparavi impensas domus Dei mei; opus namque grande est, neque enim homini preparatur habitatio, sed Deo.* Tertiò. Ad varias occasiones succurrendi Proximo ingeniosè & sagaciter indagandas incitat; ubi enim talis inest affectus, inquit D. Bonaventura process. 5. relig. c. 17. *illic necessario non deerit subventionis effectus, quantum patitur opportunitas.* Quarto omnem in operando difficultatem aufert, quia de zelo hoc perinde ac de amore dici potest illud lib. 3. de imit. c. 5. quòd onus non sentiat, labores non reputet, plus affectet, quàm valeat; de impossibilitate nò causetur, quia cuncta sibi licere arbitratur. Valeat igitur ad omnia, & multa impleat, & effectui mancipet, ubi non amans deficit, & jacer. Quintò denique ad ferventem & accensam Orationem excitat, quæ, donec exaudiatur, nescit discedere, uti non paucos Sanctos fecisse legitur, præcipuè S. Ignatium, ut l. 5. vit. c. 2. videre est, qui, cum Luteriæ quendam vesano Pellicis amore implicitum nulla ratione è cœno extrahere posset, die quodam extra urbem in lacum frigidissimum, viæ, quæ Amasius ad turpes delicias transiturus erat, adjacentem, collo tenus se immerfit, & adventantem his verbis allotutus est: *Perge, miser, ad tuas fœtidissimas voluptates; impendentem capiti tuo ruinam non vides? instantem pestem non perhorrescis? hic ego pro te me tamdiu macerabo, Deumquæ orabo, donec iustissimam illius iram & vindictam tibi paratam avertam.*

IV. Ne verò quis solam utilitatem ac necessitatem, non autem perinde etiam dignitatem ac præstantiam quandam inesse zelo huic arbitretur, sequentes SS. Patrum sententiæ diligenter sunt notandæ. Richardus Victorinus apud Marchantium in Virga Aaron tr. 4. f. 1. ait: *Nescio an majus possit beneficium à Deo conferri, quàm ut per ejus obsequium alij consequantur salutem, si tamen homo Deo cooperatur ex charitate.* S. Gregorius verò super Ezech. ho. 12. absolutè dixit: *Nulum omnipotenti Deo tale est Sacrificium, quale est zelus animarum, & hoc propter imaginem impressum animabus.* Unde & l. 3. Dial. c. 17. ait: *Majus miraculum est predicationis*

verbo,

verbo, atq; orationis solatio peccatorem cōvertere, quā carne mortuum suscitare. Imò hom. 6. in Evang. Angelis æquiparare zelosos ejusmodi Operarios non dubitavit dicens: *Vnusquisq; vestrum, in quantum gratiam superna aspirationis accepit, si à pravitate Proximum revocat, si exhortari ad bene operandum curat, si æternum regnum & supplicium erranti denunciat, cum sanctæ denunciationis verba impendit, profectò Angelus existit.* Adhuc verò ampliùs extollens hunc Zelum S. Chrysostomus hom. 3. in 1. Corinth. *Hæc, ait, perfectæ charitatis regula, hic certissimus terminus, hoc supremum omnium cacumen querere, quæ communem omnium comprehendant utilitatem, quod ipse Paulus significans addidit, sicut & ego Christi.* Nihil enim nos potest ad eò Christi imitatores facere, ut Proximorū cura. Unde meritò ho. 3. super Gen. dixerat: *et si ingentes erogaveris pecunias pauperibus, plus tamen effeceris, si converteris animā: quia ut S. Dionysius c. 3. de cœl. de Hierach. rectè pronuntiavit, omnium divinorum divinisimū est cooperari Deo in salute animarum.*

CAPUT IV.

QUIBVS INSTRUMENTIS PRÆCIPVE PER-
AGENDA SIT CONVERSATIO
APOSTOLICA.

EQuidem & hîc fortè multi multa assignabunt; ast ego quatuor potissimū adhibenda censeo, nempe *Familiaritatem & conjunctionem cum Deo* per crebræ & ferventis orationis Studiū, *Prudentiam & Auctoritatem*, seu ut clariùs alij exprimunt, *vita Sanctitatem & Benevolentiam*, seu *amorem*; nam per *familiaritatem & conjunctionem cum Deo* obtinetur, ut fructuosa fiat Conversatio juxta promissionem Christi Jo. 15. *Qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum.* Per *Prudentiam* efficitur, ut omnia, quæ fructum per conversationem quæri solitum impedire possent, efficaciter removeantur; e contrario verò media, quæ eum promoveri possunt, sollicitè excogitentur, hinc Christus ante omnia Apostolis suasit Matth. 10. *Estote ergo prudentes sicut serpentes.* Et S. Paulus etiam hoc instrumento præ cæteris usus est, uti

uti ipsemet 2. Corinth. 12. indicavit dicens: *Ego vos non gravavi, sed cum essem astutus, dolo vos capi. Per Auctoritatem impetratur, ut doctrinae in conversatione communicatae singularae pondus & efficaciam habeant; id quod praeclare Laurentius Justinus de conflictu interiore c. 2. indicavit dicens: Dabis voci tuae virtutem, si, quod suades, prius tibi cognoscaris persuasisse: Validior operis, quam oris vox est.* Hinc de S. Basilio olim S. Gregorius Nazianz. in orat. dicebat: *Tonitru erat ejus Oratio, quia vita erat fulgur; unius namque splendor, alterius incendium est.* Sed & de ipso S. Joanne Baptista Joa. 5. dicitur, quod erat *lucerna ardens & lucens*, ardens scilicet bonae vitae exemplo, lucens verò doctrinis per praedicationem communicatis. Per *Benevolentiam* denique obtinetur, ut & aditus facilis ad conversationem pateat, & omnia, quae in ea praeponuntur, vel aguntur, benevolè accipiantur, ex qua benevolentia totus ferè fructus conversationis pender, uti sapienter S. Augustinus tr. 7. in Epistolam S. Joannis advertit, dum dixit: *semel breve praeceptum precipitur. Dilige, & fac, quod vis: si ve taceas, dilectione taceas: si ve clames, dilectione clames: si ve emendes, dilectione emendes: si ve parcas, dilectione parcas: Radix sit intus dilectionis; non potest de ista radice non bonum existere.* Quia verò horum instrumentorum usus non omnibus perspectus est, ideo proderit paucis ostendere, quomodo quodvis illorum in praxin deduci debeat.

§. I.

Quid circa primum Instrumentum Conversationis, nempe Familiaritatem cum DEO observandum sit.

Tria potissimum circa hoc Instrumentum observanda sunt. I. Ut digna de illius necessitate & efficacia aestimatio concipiatur. 2. Ut sciatur, in quibus praecipue actibus seu exercitijs consistat haec Familiaritas. 3. Ut facilis & solida illius praxis discatur, & constanter usurpetur.

II. Et primum quidem horum caput quod attinet, scilicet, ut dignum de hac Familiaritate cum DEO aestimationem concipiat, ante omnia certò sibi persuadere debet Ope-

rarius, conversationem & curationē Animarum opus esse difficillimum, atq; ut SS. PP. passim pronuntiârunt, majus, quàm sit ipsa mundi creatio, atq; miraculorum patratio, adeoq; non tam humanis medijs, quàm divino auxilio & cooperatione procurandam, id quod fusè & solidè S. Laurentius Justinianus l. de compunct. coll. 22. ostendit sequentibus verbis: *Absque gratia adminiculo quis præsumere audeat posse facere quidquam, dicente Domino: sine me nihil potestis facere? Nam quamvis homo à se, de se aliquid boni valeret, nihil omnino valet in altero; quoniam libero quisq; utens arbitrio sua potestatis est assensum suadenti præbere. An non Verba possumus veluti semina jactare, annunciare futuram felicitatem, & aeterna supplicia? minimè tamen corda compungere, animū flectere, interiorē auditum aperire, affectum promovere, gratiam infundere. Hac solius Dei sunt, per consensum audientis & recipientis. Quemadmodum imber de calo cadens terrā inebriat, & eam germinare facit, ac dare semen ferenti, & panem ad manducandum; sic & gratia cœlestis, cum in humanū cor labitur, rigat illud devotiōis dulcedine, madefacit compunctionis rore, & per sancta desideria Virtutum atq; bonorum operum, fecunditatem producit ad publicū, quatenus intuentes agnoscant, nō ex infructuosa arbore, sed de latente divina benedictiōis radice universa laudabilia gesta prodire. Prorsus humanus inutilis est arboris truncus, si non intrinsecus gratia Dei operetur. Et hinc idem S. Pater ait, Apostolos, antequam exirent ad agendum cum alijs, jussos fuisse in civitate sedere, & orare, donec virtute induerentur ex alto. Sed & ipsi Apostoli Act. 6. postquam constituerunt septem Diaconos temporalia negotia tractaturos, dixerunt: *Nos vero Orationi, & Ministerio verbi instantes erimus*, præmittentes scilicet Orationem, utpote à qua omnis Ministerij efficacia pendet, uti sapienter advertit S. Bernardus epist. 201. dicens: *Nunc manent tria, Verbum, Exemplum, Oratio; major autem horum Oratio: namque operi & Voci gratiam & efficaciam promeretur.* Unde meritò qui vis Operarius saluberrimam doctrinam, quàm Societas JESV suis Missionarijs Reg. 14. proponit, profundè menti insculpere deberet, quando ita loquitur: *Quamquā humana media non solum spernenda non sunt, sed etiam, cū opus est, prudenter & religiosè adhibenda;**

divinis

divinis tamen, & nostri instituti magis proprijs præcipue utendum est, in eisdem magis fidendum, orandisque Deus, ut eis omnibus det eam efficaciam, qua sit proposito fini consequendo necessaria. Si enim jam olim Jacob Gen. 30. cum Rachel ipsi dixisset: *Da mihi liberos, alioquin moriar*: respondit: *num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui?* innuens generationis corporalis Authorem non tam hominem esse, quam Deum; quanto magis idipsum de spirituali generatione judicandum erit?

III. Porro hæc familiaritas seu conjunctio cum Deo tribus præcipue officijs declaranda est. 1. Ut nullum paulò majoris momenti negotium cum proximo tractandum suscipiat, quin de eodem cum Deo conferat, ab eoque rationem & modum fructuosè illud peragendi accipiat; ita enim & zelosissimi quique Operarii suo exemplo docuerunt; & salubriter jam olim monuit pius Asceta l. 3. de imit. Christi c. 38. dum dixit: *si etiam in omni eventu stas, non in apparentia externa, nec oculo carnali lustras cæsa vel audita, sed mox in qualibet causa intras cum Moyse in tabernaculum, ad consulendum Dominum, audies nonnunquam divinum responsum, & redibis instructus de multis presentibus & futuris.* Propterea namq. Iosue & filii Israel a Gabaonitis leguntur decepti, quia os Domini prius non interrogaverunt, sed nimium creduli dulcibus sermonibus, falsâ pietate delusi sunt. Econtrario verò S. Paulus, teste S. Maximo ho. 1. de SS. Petro & Paulo, ultra humana raptus in tertium cælum, secreta cælestia cognovit, ut Ecclesiarum futurus Doctor inter Angelos disceret, quæ inter homines predicaret. Quem in finem præcipue meditationis sacræ Exercitium conducet; hæc enim, teste S. Bernardo S. 1. de S. Andrea, docet, quid desit: oratio, ne desit, obtinet; illa viam ostendit, ista deducit; meditatione deniq. agnoscimus nobis imminenti pericula, oratione evadimus. Hinc & l. 4. de confid. c. 4. describens Eugenio Papæ, quales debeant esse Adjutores pro juvandis animabus, inter alia ait: *Tales esse debere, qui orandi studium gerant, & usum habeant, & de omni re rationi plus fiant, quam sua industria vel labori.* 2. Ad eandem Familiaritatem spectat, ut ipsas etiam Personas, cum quibus ex officio vel charitate conversari debet, in precibus suis DEO assidue commendet. Sic enim inprimis ipse Chris-

stus

Aut S. Catharinam Senensem dialog. c. 29. monuit dicens: *Ego vos affectuosè deprecor, ut assidue me rogetis pro salute peccatorum, quorum à vobis exigo sudores, atq; lacrymas orationes, ut eis impendam, sicut opto, misericordiam gratiosam.* Sic & S. Paulus exemplo suo docuit scribens Rom. 1. *Testis est mihi Deus, cui servo in spiritu meo in Evangelio Filij eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis.* Quod ponderans S. Chrysostomus ho. 2. in Ep. ad Rom. ostendit, inquit, huius commodi curam sibi esse necessariam, siquidem servitutis modus hic, nempe Evangelij annuntiatio, ipsi erat commissus, cui enim huiusmodi functio delegata fuerit, huic necessarium est, perpetua cogitatione eos circumferre, qui verbum ipsum excepturi fuerint. 3. Deniq; ad eandem familiaritatem pertinet, ut, ubi variae difficultates in conversione cum Proximo occurrerint, animis Operarius non cadat, nec suis viribus eas superare præsumat, sed divinam opem & adiutorium magnam cum fiducia imploret, eumque in finem sequentia Regis Josaphati 2. Paralip. c. 20. verba usurpet: *In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini (difficultatum) resistere, quae irruit super nos. Sed cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.* Sed & seipsum, & Socios suos ejusdem Regis exemplo sic excitet, & alloquatur: *Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem, (cum qua conversari, & contra quorum vicia pugnare debebitis) non est enim vestra pugna, sed DEI. Tantummodo confidenter state, & videbitis auxilium Domini super vos.*

IV. Ipsa denique huius familiaritatis praxis in eo præcipue consistit, ut 1. purissimam semper, & ab omni paulò graviore & deliberatè admissa culpa liberam mentem habere studeat Operarius; nam ut rectè S. Joannes 1. ep. c. 3. advertit, *si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad DEVM (familiariter cum eo agentes) & quidquid petierimus, accipiemus ab eo.* 2. Ut ab omni etiam sensuali & inordinato erga quameunque rem creatam amore absteat; hoc enim est, quod DEUS Moyfi Exod. 3. dixit: *Ne appropies huic (scilicet ad familiariter mecum agendum) Solve calceamentum tuum* (quo omnis affectus terrenus significatur) *de pedibus tuis.* Nam, ut rectè dixit Thomas Kempensis l. 2. c. 1. *frequens ali-*

li Visitatio cum homine interno, dulcis sermocinatio, grata consolatio, multa pax, familiaritas stupenda nimis. 3. Ut omnia exercitia spiritualia ad hanc Familiaritatem pertinentia magna cum alacritate, integritate, & diligentia peragat; ut enim familiaritas inter homines per frequentem conversationem mutuam magis semper augetur, & invalescit; ita id ipsum tantò magis in conversatione familiari cum DEO sperandum est, quantò major & præstantior est voluptas, quæ ex eadem hauriri plerumque consuevit. 4. Ut stata habeat pro secessu Spirituali, & colloquio cum DEO instituendo tempora; neque hæc ab ullis negotiis facilè sibi eripi permittat, sed potius sibi persuadeat, tantò se alacriorem, vegetiorémque ad eadem negotia rediturum, quantò certius sibi auxilia divina per ardentem & fiduciâ insigni armatam Orationem impetrata poterit polliceri.

§. II.

Quid circa secundum Instrumentum, nempe circa Prudentiam sit observandum.

I. **T**Ria præcipuè circa Prudentiam bene sunt observanda Operario. Primum est, ut certò sibi persuadeat, usque adeò illam esse necessariam ad Conversationem fructuosè instituendam, ut sine ea non modò nullus fructus sperandus sit, sed damna etiam gravissima sibi, aliisque accersenda timeri debeant. Id quod sapienter advertit S. Ignatius Fundator noster, teste Orlandino l. 16. n. 112. utpote qui dicere solebat, in Societate hominum genera duo esse; unum eorum, qui exstruerent solùm: alterum eorum, qui simul inter exstruendum destruerent. Primum sibi genus probari, & hos esse, qui Zelo uterentur considerato, providentes, ne quam damni causam, non modò re, sed ne specie quidem darent: néve ij offenderentur, qui, si Adversarij fierent, possent nostrum in divino obsequio, & salutis publicæ studio impedire cursum; atque adeò quædam, quæ rectè alioqui fierent, omitrenda censebat, non damni privati formidine, sed operum respectu potiorum, quia sæpe numero, dum parùm cautè quid attentatur, nec illud efficitur, & mora multis alijs obijcitur. Hinc ulterius, teste Ribadeneira l. 5. vit. c. 10. dicere solebat,

bat,

bat, Sanctitatem per se solam valere plurimum, sed nisi cum Prudentia, agendique cum Hominibus modò conjuncta sit, mancam fore ac infirmam, plùsque sæpe exquisitam cum mediocri Sanctitate Prudentiam in gubernatione efficere, quàm Sanctitatem majorem cum prudentia minori. Unde meritò Salomon prudentiam vocat *Scientiam Sanctorum*, ut indicet, non sufficere Sanctitatem, nisi Prudentiæ jungatur, nam *Virtus discretionis*, uti S. Bernardus super Cant. rectè advertit, *absque charitatis fervore jacet, & fervor vehemens absq; discretionis temperamento precipitat.* Quam ob causam jam olim etiam Deus in vestitu Summi Sacerdotis Superhumerales, quod humeros tegebat, & Rationale, quo pectus ornabatur, ita inter se fibulis connecti præceperat, ut nunquam separari possent, ut significaret, labores & conatus nostros semper cum judicio & ratione fieri debere. Unde & ipse Christus Apostolis suis ad curam Animarum destinatis præ cæteris suadebat, ut essent prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ, quia, ut verè Salomon Prov. 11. dixit, *ubi non est gubernator (prudens) Populus corruet; salus autem, ubi multa concilia à Vera Prudentia profecta.*

II. Alterum, quod circa Prudentiam bene notare debet Operarius, est, ut cognoscat regulas & præcepta ad dirigendum & lucrandum Proximum à Prudentia præscribi solita, quæ quidem ad sequentia ferè revocari possunt. 1. Ut ratione plurimum & consilio utatur, atque in omni actione finem bene consideret, mediâque ad illum obtinendum convenientissima eligere studeat. Hinc jam olim Seneca lib. de benef. monebat: *Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus dispensetur; præterita cogita, præsentia ordina, futura provide, primum per cautionem, alterum per circumspersionem, tertium per Providentiâ.* 2. Ut, quando omnia pietatis opera ad salutem Proximi spectantia compleri non potest, magno delectu præferat publica privatis: perpetuâ iis, quæ ad tempus fiunt: certa in certis: secura periculosis; neq; tam videat, quantæ res ipsæ sint, quàm quantum spei ad eas conficiendas ostendatur. Hinc S. Ignatius dicere solebat, non ipsas res nobis, sed nos rebus accommodari debere. 3. Ut nihil supra vires tentet, sed ea suscipiat tantum, de quibus spes certa sit, ea confectum

iri.

iri. 4. Ut, si quod ex cœptis damnum oriri advertat, prudenter desistat; omnis enim pertinacia inconsulta in rebus prosequendis vitanda est. 5. Ut in vocandis Homnibus ad virtutem utatur ijs armis, quibus Sathanas eos seducere conatur, scilicet ut non apertâ vi, sed leniter in animos eorum se insinuet. Sic Maffeus l. 3. c. 11. de S. Ignatio scribit: *Mira fuit solertia in sollicitandis mortalibus, & à servitute Diaboli ad Christi Domini obsequium traducendis; ac quibus artibus Dæmon ad animarum perniciem utitur, easdem ipse (quoad liceret, ac fas esset) ad Hominum salutem ac beneficium transferebat.* 6. Ut naturam cuique & ingenium indagare, eique se accommodare studeat, omnibus omnia factus cum Apostolo 1. Cor. 9. ut omnes lucrifaciat; nam, ut S. Bonaventura in prolog. Speculi discipl. sapienter advertit, *prudens, ut rerum Varietas exigit, ita se accommodat tempori, non se in aliquibus mutans, sed potius aptans, sicut manus, qua eadem est, cum in palmum extendetur, & cum in pugillum constringitur.* Et, ut S. Ambrosius in c. 4. Coloss. loquitur, *aliter cum Potentibus Mundi, aliter cum mediocribus, & aliter cum humilibus agendum est; aliter iterum cum mansuetis, aliter cum iratis, quibus cedere oportet.* Quo in genere iterum laudatur S. Patris nostri Ignatii prudentia, qui voluntates ac naturas eorum, quibuscum agebat, festinè odorari, ambitiosis splendida, avaris utilia, voluptuosis jucunda proponere, & suo, quod ajunt, hamo vel esca quemcunque piscari solebat. Atque ut bonus Agricola non tantum rectas ac fructuosas arbores, sed etiam depravatas, neque ita fertiles colit, easque adminiculis erigit, vel circumcidendo castigat, vel sub aliena latentibus umbra cælum aperit, vel telluris vitio laborantibus mutat locum; sic ille rerum difficultate nunquam exterritus, dispiciebat in primis, quod ingenium, quâ ratione tractandum esset, iisdemque morbis sæpe pro varietate naturæ, non diversas modò, sed & contrarias inter se medicinas attribuere consueverat. Quod ipsum aliâ quâdam, eâque aptissimâ similitudine S. Franciscus Borgia declarabat, ut l. 4. vit. c. 8. refertur, dum dicebat, eos, qui alios regunt, vel aliter eorum curam gerunt, milites bonos imitari debere, qui pro fistulæ captu machinam bellicam sulphureo pulvere implent, ne dissiliat. 7. Ut mores ingratos ac vitia eorum, cum quibus agit, ad tem-

ad tempus dissimulare nōrit; nescit enim regnare juxta commune proverbium, qui nescit dissimulare; ubi iterum, ut prudenter monuit S. Ignatius, Sathanæ armis uti debet Operarius, & sicut ille nihil ab initio bonis actionibus obversatur, imò multa, quæ honesti speciem præbent, suggerit, donec tandem incautum decipiat; ita & ipse in alliciendis ad salutem animis laudare primum prudenter in hominibus, quæ sunt recta, debet, vitiis parumper intactis, ac leniter in eorum gratiam irrepere, & tum demum eā conciliatā medicinam admove; id quod mirā solertia S. Franciscus Xaverius facitare consueverat, ut qui teste Tursellino l. 2. vit. c. 17. in convertendis peccatoribus primò dissimulabat eorum vitia, omni affabilitate eos devinciens, tum recensitos varios malorum casus, eorumque vitam divinis mandatis contrariam ostendens eos convertebat. Quòd si aliquis interdum improba dicebat, nullam indignationem ostendebat, nec errantem tum reprehendebat, sed in ejus familiaritatem se insinuans, & seducens Hominem sine arbitris monebat dicens, mirari se, talia illi verba excidisse. 8. Ut ad capiendam Populi multitudinem, aditum sibi per Proceres & Magnates præparet; horum enim autoritate permoti ceteri faciliè manus dabunt; è contrario ad devinciendos Maguates magnam in Plebe, paupertina maximè, curanda diligentiam adhibeat, hoc enim Charitatis & humilitatis exemplum mirè rapit animos Potentium. 9. Ut adversus varios casus sinistros maturè & diligenter se communiat, quòd prævisa tela minùs feriant; ita S. Gregorius in morali monuit dicens: *Solenter animus ante actionis primordia, cuncta debet adversa meditari, ut semper hæc cogitans, semper contra hæc thorace patientia munitus, quidquid accesserit, lucrum putet.* Quam ob causam jam olim Antisthenes, teste Laërtio l. 6. c. 1. dicere solebat, tutissimum murum Prudentiam esse, ut qui nec prodi possit, nec collabi soleat; Sapiens enim, ut Seneca epist. 60. dixit, *ad omnem incursum munitus, & intentus est, non si paupertas, non si luctus, non si ignominia, non si dolor impetum faciat, pedem referet, interritus contra illa ibit, & inter illa: Plenus est gaudio, hilaris & placidus, & inconcussus, cum Diis ex pari vivit.* 10. Ut non facilis sit in credendis & narrandis, quæ audit, maximè contra Proximum suum, sed potius

om. tius memor sit saluberrimæ doctrinæ à Siracide datæ Eccl. 19.
 pru. Audisti Verbum adversus Proximum tuum? commoriatur in
 era. te, fidens, quoniam non te dirumpet. Certè magnam pius As-
 atur. cetæ l. 1. c. 4. de imit. Christi, Sapientiam esse ait, non esse
 pnce. præcipitem in agendis, nec pertinaciter proprio stare sentui,
 alu. nec quibuslibet Hominum verbis credere, vel credita mox
 qua. ad aliorum aures effundere. Unde S. Gregorius Nazianz. di-
 co. cere solebat, eum, qui cum Sæculo conversatur, tribus opus
 dici. habere, velo scilicet super oculos, ut multa non videat, vel
 erius. visa dissimulet: clave in aure, ne detractiones, susurrations,
 17. & calumnias faciliè audiat, & credat: & clauistro in ore, ne sta-
 in vi. tum effutiat, quæ audivit.

III. Tertium, quod circa Prudentiam observare debet
 Operarius, est, ut efficacia nòrit, & adhibeat media, quibus
 tra. descriptam hæcenus Prudentiam obtineat, qualia quidem
 dum. multa à Magistris spiritualibus præscribuntur, sed sequentia
 e. er. ferè sunt præcipua. 1. *Crebra Oratio*: uti S. Jacobus c. 1. mo-
 e in. nuvit dicens: *Si quis Vestrū indiget Sapientiā (& Prudentia,*
 ens. *quæ Soror & Comes est Sapientiæ) postulet à DEO, qui dat*
 Po. *omnibus affluenter.* 2. *Meditatio assidua*: nam ut sapien-
 nates. ter S. Ignatius advertit, multum cohibet, & quasi vinculis qui-
 ma. busdam constringit meditatio & comparatio animi, & assidua
 nam. eorum, quæ dixeris, cogitaveris, egeris, commemoratio. Hinc
 beat. rectè Antiqui dixerunt, deliberandum esse diu, quod semel
 ani. statuendum est. 3. *Frequens reflexio*: pictorum more, qui
 atu. opera sua, priusquam absolvant, per intervalla contemplan-
 feri. tur, & frequentiori examine minutissimos etiam defectus de-
 ani. prehendant, & emendant. Certè hoc medio S. Ignatium ad
 ita. tam insignem Prudentiam pervenisse, Historia Societatis l.
 gen. 16. testatur. 4. *Interrogatio sollicita*: quæ quidem duplex
 a ob. esse debet. Prior de defectibus ab alio in se observatis, quam
 so. S. Franciscus Xaverius, teste Tursellino l. 6. c. 13. vitæ, præ-
 rodi. cipuè suaserat dicens: *Quærendi fideles Amici ac Monitores,*
 o. di. *qui, si quid à vobis in Vestrīs peccatum est muneribus, amice*
 pau. *vos, liberèque admoneant, ut vestra vitia, quæ vos ipsos fis-*
 tum. *giunt (in suis enim quisque vitiis hebetior est, quàm alienis)*
 illa. *per alios cognita exuatis.* Posterior interrogatio est de ne-
 cum. gotijs occurrentibus transigendis, de quibus rectè suasit Ec-
 nar. clesiasticus c. 32. *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum*
 po. *non*

Instruct. III.

C

non

non penitebis. Et iterum c. 8. *Narratio Seniorum non te praeterant: ipsi enim didicerunt a Patribus suis, quoniam ab ipsis discas intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.* Hinc Antoninus Pius omnia sua cum gravibus viris conferenda dicebat, æquius esse, ut ipse tot, taliumque virorum consilia sequatur, quam ut tot, talesque Amici unam ipsius voluntatem sequantur. 5. *Accurata Librorum Lectio:* quod in medium Aristoteles, teste Seneca l. 1. de benef. Alexandri Regi suavit dieens: *Annales Patrum discite; inde enim potestis bona exempla extrahere, quia acta præterita dant certum documentum in futuris.* Hinc Rex Alphonsus interrogatus, quibus Consiliariis maximè uteretur? libris respondit, quibus sine metu, sine gratia, quæ nōsse cuperet, audiret. 6. *Fructus seculi seria consideratio:* nam, cum hi, teste Servatorum Luc. 16. prudentiores sint Filiis lucis, non modicè suis exemplis juvare possunt ad Prudentiam addiscendam; ab ijs quippe discere poterit Operarius, quā ratione primarios tres Prudentiæ actus exercere debeat, & primò quidem rectè deliberare exemplo Avarorum, qui antè, quàm vel obolum expendant, tam sollicitè considerant, an vel necessitas, vel utilitas tales expensas requirat? 2. Rectè eligere exemplo Mercatorum, qui tam varias industrias excogitant, eliguntque, ut merces quàm optimas emant vilissimo pretio, iterumque carissimo vendant. 3. Rectè imperare executionem Aulicorum more, tam strenuè, fortiterque imperata sui Principis exequentium, ut eidem placeant, & corruptibilem ab eo mercedem accipiant; quanto magis ad similem executionem se incitabit Operarius, ut summo DEO, & Domino Dominantium placeat, & æternum atque inæstimabile præmium sibi acquirat?

§. III.

Quid circa tertium Instrumentum, Autoritatem scilicet, vitæque Sanctitatem sit observandum.

1. **P**ER Autoritatem hanc nihil aliud hoc loco intelligitur, quàm magna quædam æstimatio de vita & dotibus ipsius Operarij. Ex qua descriptione facillè patet, tres potissimum

mūm, eosque amplissimos fructus ex hac autoritate tum in
 ipsum Operarium, tum in alios redundare; quorū primus red-
 undat in illos, quorū curam suscepit; hi enim longè facilius,
 & efficacius ad frugem reducuntur, si ipsum quoq; Operarium
 ejusdem, quas suadet, virtutibus ornatum, aut vitia, quæ dilua-
 det, sedulo fugientem, & detestantem videant: *nihil enim est,*
 juxta Concil. Trid. Sess. 22. c. 1. de reform. *quod alios magis*
ad pietatem, & DEI cultum assidue instruat, quam eorum
vita & exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt. Cum
 enim à rebus sæculi in altiore sublati locum conspiciantur,
 in eos tanquam in speculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisq;
 sumunt, quod imitentur. Quapropter sic decet omnino Cleri-
 cos in sortem Domini Vocatos, vitam, moresq; suos omnes com-
 ponere, ut habitu, incessu, gestu, sermone, aliisq; omnibus re-
 bus nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum prae-
 ferant; levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effu-
 giant, ut earum actiones cunctis afferant Generationem. Cu-
 jus ulteriorem rationem, imò & necessitatem optimè Clemens
 Alexandrinus l. 5. Strom. ex Platone ostendit his verbis: *Om-*
nis doctrina generatio quadam est, ut, quemadmodum non ge-
nerantur Homines, nisi in perfectione ætatis & Virium; ita
neque Filios Spirituales, nisi à perfectione Virtutū progigni
contingat. Atque hanc ob causam S. Franciscus Xaverius, te-
 ste Turcellino l. 6. vit. c. ult. Socios Ethnicis convertendis,
 Neophytisque erudiendis operam daturus, lectissimos & pri-
 marios præficebat, auctoritatem sequens Apostolorum, qui,
 cum audissent, recepissem Samariam Verbum DEI, miserunt
 ad eos Petrum & Joannem Apostolorum Principes Act. 18.
 Quocirca censebat ad Apostolorum munus deligendos viros
 egregiā, diūque spectata fide, virtute, constantia, Sanctitate
 præditos, & in Dominicæ vineæ Operariis Prudentiam magis
 ac Sanctitatem, quam scientiam & doctrinam expetebat, dice-
 re solitus, quod boni virtus non pariat, humanas artes haud-
 quaquam parituras sine virtute. Hinc ipse quoque Christus
 Matt. 5. dixit: *Sic luceat lux vestra coram Hominibus, ut vide-*
ant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in
caelis est. Sed & S. Petrus l. c. 2. monet: *Pascite, qui in vo-*
bis est, gregem DEI, forma facti gregis ex animo. Alter fru-
 ctus redundat in ipsam Ecclesiam, aut Communitatem, cui
 quis

quis adscriptus est; cuius æstimatio & fama sicut à particulis membris vel maximè dependet, ita haud dubiè plurimum augetur, si ejusmodi membra insigni quâpiam moribus integritate, vitæq; Sanctitate fuerint conspicua. Tertius hæc nique autoritatis hujus fructus in ipsum Operarium redimendat, ut qui non modò ingens lucrum meritorum cælestium in tali vitæ Sanctitate haurit; verum etiam admodum securus redditur, ut in medio nationis prævæ sine lapsu versetur, contra linguas detrahentium, fructum laborum suorum in promotione sua impedire molientiū efficaciter defendatur; hic enim S. Paulus Titum c. 2. monet: *In omnibus prabe te ipsum exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, Verbum sanum, irreprehensibile, ut is, qui ex te conversus est, Vereatur, nihil habens dicere de nobis.*

II. Porro etsi hæc autoritas, ut sapienter S. Franciscus Xaverius, teste Tursellino l. 6. vit. c. 13. advertebat, donum sit divinum, quod bonis viris ac piis deferatur ultro, callidè & humana id arte quærentibus negetur; quotidiana tamen experienciâ constat, etiam humana media non parùm ad eam obtinendam & conservandam conducere, qualia quidem præ reliquis sequentia æstimantur. 1. *Vita morumq; Sanctitas & gravitas*: Nam sola virtus, teste S. Bernardo, mater gloriæ & auctoritatis est; hinc Agesilaus, ut Plutarchus in Lacon. refert, interrogatus, quâ ratione quis bonam famam acsequi posset? respondit: Si loquatur, quæ sunt optima; & faciat, quæ sunt honestissima. 2. *Demissio animi*, ea præcipuè, quâ aliis reverentia & honor cum modestia & gravitate exhibetur, de qua S. Franciscus Xaverius l. 6. vit. c. 13. pronunciavit: *Ad bonum Societatis (& cujusvis Hominis) odorem longè, latèq; fundendum, non alia virtus plùs habet momenti, quàm vera ac germana animi submissio.* 3. *Præcedentia*, in verborum & sermonis maximè gravitate apparens; sic jam olim Epictetus, teste Stobæo l. 3. indicavit, dum quærenti, quâ ratione auctoritatem & famam apud alios comparare posset? respondit: si vis bene audire, discere bene loqui. Hinc Abbas Pastor, ut in Speculo Exempl. dist. 2. c. 166. refertur, cum aliquando Juvenem quendam Religiosum Abbatem vocasset, causam dicti rogatus respondit, quia os suum fecit cum appellari Abbatem. Et ipse Salomon

mon Sap. 8. dixit: *Habebo propter hanc* (Sapientiam scilicet
 & prudentiam) *claritatem ad turbas, & honorem apud Senio-*
res Iuvenis. 4. *Generosus contemptus caducorum;* cum enim
 hac maximi plerumque æstimentur, summèque appetantur à
 mortalibus, veluti caelestem Hominem venerantur, & suspi-
 ciunt, si quem generoso animo hæc omnia contemnere ad-
 vertunt. Unde verè S. Augustinus epist. ad Macedonium di-
 cit, *Virtutem* (& ipsum Virtutis Professorem hominem) *eo*
pluris æstimandam esse, quò plura contemnit. 5. *Eugania*
hic cum secularibus familiaritatis: etenim ferè accidit, ut eos
 minoris æstimemus, quos intimè novimus; unde & com-
 mune proverbium, quo nimiam familiaritatem parere con-
 temprum dicimus, exortum est. Hinc sapienter monet pius
 Author l. 1. de imit. Christi c. 8. *Charitas habenda est ad o-*
mnes, familiaritas non expedit. Quandoque accidit, ut Per-
sona ignota ex bona fama luceat, cuius tamen presentia
oculos intuentium offuscat. Putamus aliquando aliis pla-
cere ex conjunctione nostra, & incipimus magis displicere ex
eorum improbitate in nobis considerata.

§. IV.

Quid de quarto Instrumento Conversationis
 Apostolicæ, nempe de Benevolentia, sit
 observandum.

1. Benevolentia hujus nomine aliud hoc loco nihil intelli-
 gitur, quàm bona quædam voluntas, quâ bene quis erga
 alterum afficitur, omniâque, quæ ab illo exiguntur, vel
 suadentur, prompto hilarique animo acceptat, & exequitur,
 quæ quidem benevolentia proprius affectus amoris est, at-
 que adeò, dum benevolentiam istam quartum instrumentum
 Apostolicæ Conversationis voco, aliud indicare non volo,
 quàm ut Operarius talem modum agendi cum proximo ad-
 hibeat, ob quem ametur potius, quàm timeatur ab ijs, qui-
 buscum conversatur; nam, ut supra ex S. Augustini doctrina
 dictum est, si intus sit radix dilectionis, non potest de ista ra-
 dice non bonum existere. Id quod egregiè more suo confir-
 mans S. Chrysostomus ho. de Mansuet. *nihil, ait, ita concu-*
liat,

liat Domino familiares, ut quod illum videant tranquilla se offerre, & mansuetudine iucundum; nam & talem majoris faciunt, habentque pro Patre & non pro Domino. Grati & amabilis est videntibus, gratus item & his, quibus tantum nomine notus est. Neque facile ullum invenies, qui audit laudari hominem mansuetum, illum videre & exosculari non desideret, & non habeat in aliquanta lucris parte ejus micitta diu posse frui. Hinc ipse etiam Christus Apostolis Matt. 11. dixit: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris, non proprijs duntaxat, sed ijs etiam, quorum curam susceperitis. S. & Apostoli iidem à Commentatoribus Psalmi 18. per cœli in illo versu: Cœli enarrant gloriam Dei: intelliguntur, significarent, quemadmodum cœlo sereno omnes libenter credunt, illiusque suavi aura frui cupiunt; sic & animos humanum facilitate, suavitatēque morum præcipuè allici. Unmeritò horratur Siracides c. 3. Fili, in mansuetudine (& morum lenitate) opera tua perfice, & super hominum gloriam diligentis. Et S. Franciscus Xaverius, teste Turfellino l. 1. vit. c. 13. Sedulo semper socios monebat, ut in congressibus & colloquijs caverent, ne nimia quædam gravitas suspicionem præbeat reverentiam exigentis arrogantiae, sed potius facilitatem vultus præferrent, affabilitatēque sermonis hoc enim esse efficacissimum medium, quo attrahi animi soleant juxta illud Osee 11. In funiculis Ada traham eos, & in vinculis charitatis.

II. Ut autem hanc benevolentiam tantò certius obtineat sequentia media non parùm conducent. 1. Ante omnia de operam, ut diligat sincerè eum, cum quo conversatur, hoc enim medium efficacissimum esse ad amorem aliorum conciliandum, jam olim veteres noto illo axiomate: Si vis amari, ama; indicârunt. Quod ipsum egregiè confirmans S. Ambrosius lib. 2. Offic. c. 1. nihil, inquit, tam utile, quàm diligere, nihil tam inutile, quàm non amari. Itaque id agamus, ut omni sedulitate commendemus existimationem, opinionem nostrā, ac primùm placiditate mentis, & animi benignitate influamus in affectum hominum; popularis enim & grata omnibus bonitas, nihilque, quod tam facile illabatur hominibus. Ea, si mansuetudine morum, ac facilitate animi

mode

moderatione precepti, & affabilitate sermonis verborumque honore, patienti quoque sermonum, vita, modestiaque adjuvetur gratia, incredibile, quantum procedit ad cumulum dilectionis. Et paulò post: Etenim ad incentivum charitatis communis plurimum proficit, si quis vicè amantibus reddat, nec minùs redamari se probet, quàm ipse amatur. David diligere à subditis, quàm timeri maluit; timor enim temporalis tutaminis servat excubias, nescit diuturnitatis custodiam. Itaque ubi timor discesserit, audacia obrepit, quoniam fidem non timor cogit, sed affectus cohibet. Prima ergo ad commendationem nostris est charitas. Hinc jam olim Moyse precepit Deus n. 11. Porta: eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum, & defer in terram. Et S. Paulus 1. Thess. 2. dixit: Facti sumus in medio vestrum, tanquam si nutrix foveat filios suos. Atque id ipsum etiam S. Bernardus S. 23. in Cant. his verbis commendavit: Discite, subditorum matres vos esse debere, non Dominos: studete magis amari, quàm timeri. 2. Morum similitudine non parùm etiam sibi benevolentiam conciliabit; ita Orlandinus l. 3. hist. Soc. n. 48. de S. Ignatio scribit, eum suos hortatum, ut ad hominum benevolentiam divini obsequi gratia conciliandam imitarentur Apostolum, qui omnibus fiebat omnia, ut omnes Christo lucrificeret; nulla enim re æquè, ac morum, studiorumque similitudine benevolentiam conciliari. Itaque observatis cujusque moribus, ad eos se, quantum jus, fasque permetteret, accommodarent, ad eò, ut, si quempiam animadverterent acrem & incitatum, etiam ipsi lenitudinem inter agendum morosam excuterent, contraque tarditatem, gravitatemque tantisper induerent, si is, cum quo agerent, circumspectior, & in loquendo tardior appareret. Sic etiam de S. Anselmo Æolmerus in ejus vita lib. 1. scribit, quòd solito more cunctis se jucundum & amabilem exhibuerit, morèsque singulorum, in quantum sine peccato poterat, in se susceperit. Nam juxta Apostolum 1. Cor. 9. his, qui sine lege erant, tanquam sine lege esset, cum sine lege DEI non esset, sed in lege Christi esset, se coopræbat, ut lucrificeret eos, qui non modò sine lege, ut putabatur, Sancti Benedicti, sed & eos, qui sæculari vitæ dediti in multis vivebant sine lege Christi. Unde corda omnium miro modo in ejus amorem vertebantur, & ad eum au-

dicendum famelicâ aviditate rapiebantur. Dicta etiam sic unicuique Hominum Ordini conformabat, ut Auditor sui nihil moribus suis concordius dici potuisse faterentur. Ille Monachis, ille Clericis, ille Laicis, ad cuiusque proprium sua verba dispensabat. 3. *Sermonis affabilitate & dulcedine*: nam, ut supra ex Cicerone dictum est, difficile dictu est, quantopere conciliet animos Hominum, comitas, affabilitasque sermonis; si enim responsio mollis etiam iram frangit, teste Salomone Prov. 15. quanto magis, animos pacatos & tranquillos conciliabit, sicque verificabitur effatum Siracidis Eccl. 5. dicentis: *Verbum dulce multiplicat Amicos, & mitigat inimicos; lingua Eucharis in bono homine abundat.* Hinc meritò quivis Operarius tali affabilitate, suavitatēque condire, & exequi Conversationem suam Apostolicam deberet, ut cum veritate illa Ecclesiastici c. 24. verba usurpare queat: *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & a generationibus meis adimplemini; Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & favum.* Sed & ipsi, quibuscum conversatur, meritò dicere possint cum Salomone Sap. 8. *Intrans in domum meam, conquiescam cum illo; non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tadium convictus illius, sed gaudium & latitudo.* Talem videlicet S. Athanasius se exhibuerat, de quo S. Gregorius Nazianz. de ejus laudibus sic loquitur: *Ea erat comitate, ut ad eum omnibus aditus pateret, clemens, ab ira alienus, miseratione praeeditus, sermone jucundus, moribus jucundior, in oburgatione placidus.* 4. *Beneficentiâ sive opere, sive affectu demonstratâ*: nam, ut Tullius lib. 2. Offic. sapienter advertit, benevolentia beneficiis capitur maximè; secundò autē loco beneficâ voluntate benevolentia movetur, etiam si res forte non suppetit. Et S. Chrysostomo teste ho. 80. ad populū, mentes habentes magis beneficia, quàm pœna ad mandatorum obedientiam attrahunt. cuius efficacis rationem reddens S. Bernardus S. 23. in Cant. dabit operam Sapiens, ait, *maledicos capere beneficijs atq; obsequijs, monitisque salutaribus, & orationibus pro his ad Deum. Non cessabit ejusmodi carbonem ignis congerere super caput maledici. An non tibi captus illa videtur, qui suffusus ora rubore, quippe proprium erubescens iudicium, ipse sua confusiois; & paenitudinis testis est* sive

sive quod oderit hominem amore dignissimum, si se quod dilexerit tantum verbo & lingua eum, a quo se diligere opere & veritate vel sero est expertus. 5. Mansuetudo errorum & defectuum supportatione: sic enim ipse Deus exemplo suo docuit, teste Davide Ps. 102. dicente: *Quomodo miseretur Pater Filiorum. misertus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognovit figmentum nostrum. Et propterea Deus ut discurrat S. Chrysostomus ser. de nov. Concione. ad Grat. non Angelos e caelo lapsos, Magistros humana natura praefecit, ne propter excellentiam naturae, atque humana infirmitatis ignorantiam asperiores nobis reprehensiones adhiberent; sed homines mortales, Magistros ac Sacerdotes concessit, homines infirmitate circumdatos, ut hoc ipso quod obnoxius eisdem sit & is, qui sermonem habet, & illi, qui audiunt, Concionatoris (eadem est ratio de Operariis) linguae frenum injiciatur, quod eum non sinat ultra modum castigationes extendere. Atque hoc verum esse, declarat S. Paulus, qui legem illam tulit, & hanc rem nos docuit his verbis utens: *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus hominibus constituitur, qui condolare possit iis, qui ignorant, & errant.* Hinc & ipse Christus inter alia monita S. Magdalene de Pazzis data etiam hoc posuit, uti vit. l. 1. c. 9. refertur: *sint omnia opera tua facta cum tanta mansuetudine, & cum actu adeo humili, ut videatur magis quidam ad trahendas creaturas ad me.* Sicque impleatur illud Siracidis cap. 3. *Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligens.**

CAPUT V.

QVIBVS MOTIVIS EXCITANDVS SIT ZELVS SEV FERVOR AD APOSTOLICAM CONVERSATIONEM NECESSARIVS.

I. Quod piissimus Asceta Thomas Kempensis lib. 2. de Imit. Christi c. 12. de cruce pronunciavit dicens: *Converte te supra, converte te infra, converte te extra, converte te intra, & ubique crucem invenies;* hoc æquali jure de zelo & fervore ad Apostolicam conversationem requisito dici potest, ut ex ijs, quæ mox dicentur, clarius patebit.

C 5

II. Nam

II. Nam in primis si se *supra se* convertat, inueniet 1. Exemplum Dei Patris, qui sic dilexit mundum, teste S. Joanne c. 3. ut Filium suū unigenitum daret; unde præclare S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. sequentibus verbis hujus motivi efficaciam ostendit: *Huc Magistra lex tendit, huc inter Christum & legem interjecti Prophetæ, huc spiritualis legis perfectior finis Christus, huc exinanita Deitas, huc assumpta caro, huc nova illa mixtio, Deus, inquam, & homo. Atque hac omnia propter omnia, & pro uno illo generis nostri Principe innum coierunt.* 2. Exemplum Christi; qui non solum cū forma Dei esset, semetipsum exinanivit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo, humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem Crucis, teste S. Paulo Philipp. 2. sed etiam S. Brigittus quondam dixit, ut in revelationum illius l. 7. c. 19. legitur *Si adhuc possibile esset, quod ego toties morerer, quod sunt anima in inferno; ita, quod pro qualibet earum talem mortem iterum sustinerem; qualem tunc pro omnibus sustinui, adhuc corpus meum paratū esset, subire hac omnia, cum libenti voluntate, & perfectissima charitate.* Unde meritò hanc charitatem admirans S. Bernardus S. 1. de adv. ait: *Mira quarentis Dei dignatio, magna dignitas hominis sic quasi, in qua gloriari voluerit, nō erit inspiens, nō quod aliquid videatur esse tanquam à seipso, sed quod tanti eum fecerit ipse, à quo creatus est; omnes enim diuitia, omnis gloria mundi, & quidquid in eo conspicitur, minus est hāc gloriā, imò nec est aliquid in comparatione illius.* Sed & S. Paulus hoc exemplum sibi & alijs 2. Cor. 5. proponens ait: *Charitas Christi urget nos, ut scilicet, quemadmodum ille pretiosum suum sanguinem & animam pro hominibus offerre nō dubitavit, ita & Operarius quisq; viliozem longē animam & vitam suam pro iisdē tradere non detrectet.* 3. Exempla Sanctorū, ex quibus tamē nō pauca huc afferre placet. Et Moyses quidem tanto erga Populi sibi commissi salutem zelo exarsit, ut confidenter ad Deum dixerit: Exod. 32. *Aut dimitte eis hanc noxam; aut si non facis, dele me de libro, quem scripsisti.* S. Paulus adeo diligenter Fratres suos, eorūque salutem studebat, ut optaret anathematizari pro illis. Rom. 9. Hinc & alibi 2. Cor. 11. v. 29. dixit *Quis scandalizatur, & ego non uror? quis infirmatur, & ego*

non infirmor? Et iterum: Per triennium nocte & die non cessavi cum lacrymis monens unumquemque vestrum. De S. Francisco Seraphico, Sanctus Bonaventura c. 8. vit. scribit: Cum Franciscus animarum salutem viscerosa pietate appeteret, & fervida æmulatione zelaret, suavissimis dicebat se repleti odoribus, & quasi pretioso unguento leniri, cum Sanctorum Fratrum per orbem degentium odoriferâ famâ multos audiret ad veritatis viam reduci, ex talium auditu exultabat in Spiritu, benedictionibus omni acceptione dignissimis Fratres illos accumulans, qui verbo & opere ad Christi amorem inducerent peccatores. S. Franciscus Xaverius adeo ferventem habebat zelum procurandæ alienæ salutis, ut ei innatus videretur, teste Turcellino l. 6. vit. c. 10. Huc ille toto impetu ferri, in hoc totus esse, hoc omnibus expetere votis, in hoc maximè acquiescere, ut Christo aggregaret, quàm plurimos. Nec minor quærendi novos Greges, quàm partos tuendi cura erat. Quippe ita eos præceptis atque institutis instruere erat solitus, ut externi Pastoris operâ non magno pere indigerent, nec rerum ad Christianos spectantium scientiâ ipsis cederent Europæis. Ubique confessionibus audientibus, reconciliandis dissidentibus, ægris sublevandis, cæterisque pietatis officijs dabat operam, adeo cibi & porionis oblitus, ut sæpè biduum, triduumve traduceret jejunnus. Hinc non contentus apud Indos & Japonos suam charitatem extendisse, ipsa etiam Sinarum claustra severissimis licet legibus & custodijs firmata penetrare cum aperto capitis periculo tentabat. Sed & Orlandinus l. 11. hist. Soc. n. 119. de eo scribit, quòd in regno Bungi, Regis curâ non intermissâ, multas quotidie horas in erudienda multitudo collocarit, & suas quoque Lusitanis impertiverit, unam ante lucem ad eorum animos expiandos, alteram sub noctem ad eosdem cohortandos & incendendos, atque ita totum diem per summam corporis negligentiam distentus fuerit. Querentibus Domesticis & amicis, quòd nimis serò se lecto reciperet, respondebat, nihil esse, quod sui rationem ducerent, cum instaret hora convivij, aut se de die numerarent in vivis: si secus agerent, apud se graviter offensuros, suum cibum esse animarum salutem, & in summis habere se delicijs, si vel unius Japonis animam lucifaceret, San-
ctus

Etus Ignatius Loiola, Ribadeneira l. 5. vitæ testante, tanto pariter zelo erat accensus, ut inter ipsam etiam negotiorum molem perditas meretriculas tanto studio conaretur ab impuritate abducere, ut, si quæ ex ijs respiscere vellet, grandis jam natu vir, & præpositus generalis antecedere ipsemet, & perductoris quodammodo munere fungi, Christi causâ non erubesceret. In quo cum admoneretur à quibusdam, frustra tempus ac laborem insumi, quippe insanabiles esse ejusmodi feminas, ac, licet in præsentia pœnitentiam ostenderent, brevi tamen ad ingenium redituras, ego verò, inquit ille, cuiuslibet istarum unius tantum noctis impedisse flagitia & injurias in DEUM, omnis operæ & vigilantia præcium duxerim. Et ne soli duntaxat virili sexui hic zelus proprius videatur, memorabilis prorsus fuit S. Mariæ Magdalena de Pazzis Zelus, de qua in l. 4. vit. c. 24. legitur, quod orans quondam in raptu pro conversione cujusdam peccatoris clamavit: O si aliquando Dæmones non haberent occasionem molestandi me visione peccatorum humanorum! O verbum, quam libenter paterer quodvis genus Martyrij, dummodo cum viderem conversum, sed non esset mihi Martyrium, verum Paradisus. Et aliàs, ut c. 28. refertur, dicebat: Adeo desidero animas conducere ad te, ut mihi sit pœna hoc desiderium, ut mihi sit quasi quidam infernus. Hinc & peculiari devotione prosequabatur eos Ordines, qui ex peculiari instituto vacabant conversioni animarum, dicebatque, se invadere aviculis, quæ volare possent, quò vellent, cò quòd & ipsa sine præjudicio suæ Professionis cuperet, si possibile foret, totum mundum peragrarè propter animas convertendas. Unde etiam somnians de zelo animarum somniabat, & loquebatur de conversione Infidelium, atque ut ex sua parte cooperaretur, assiduò offerebat pro ijs sanguinem JESU, & applicabat hanc intentione opera Religionis, præces, communiones, & multas afflictivas pœnitentias, quibus carnem suam atterebat, & hoc ipsum etiam Monialibus suæ curæ commissis commendabat. Imò in eundem finem à Deo petebat infirmitates, aliàsque tribulationes, obtulitque se ad tolerandas pro peccatoribus ipsas etiam inferni pœnas, si DEO ita placeret. Aliquando verò in ecstasi dicebat: Domine, si non facis mihi gratiam istam, dando scilicet animas, quas à te peto, dicam

eam etiam ego, nolle me venire ad possidendam gloriam, quam mihi præparasti. Alia vice dixit: Si DEVS à me peteret, ut olim petijt à S. Thoma Aquinate, quam mercedem vellem pro meis laboribus, non aliam peterem, quam salutem animarum. Sed & S. Tereſia ſimili Zelo accenſa, teſte Marchantio in virga Aaron lect. 1. dicebat: Quantum mihi damnum, aut cur conqueri debeo, licet uſque ad diem Iudicii pœnas Purgatorii ſuſtinere oporteat, modò per illud conſequar, quòd anima una ſalvetur; quantò ergo magis, ſi de plurium animarum lucro agatur, id vereri non deberem? cùm verò legendo Vitas Sanctorum incidiffet in aliquos, qui multas animas ad DEVM reduxerant, magna conſolatione afficiebatur, dicebatque, ſe magis hoc eis invidere, quàm multa Martyria, quæ patiebantur; ideòque vel maximè æſtimabat illos Ordines, qui converſioni & lucro animarum ſtudebant. Et, ſi aliquis talium ægrotaret, pro eo aſſiduè orationem fundebat, ut citò convaſceſceret, & ad lucrum animarum rediret. Quòd ſi verò talium quempiam omnino mortuum audiebat, etſi non eſſet ad planctus Feminarum proprios proclivis, magno tamen cum dolore lacrymas copioſas profundeſcebat ob jacturam uniùs in terra, qui tot animas cælo lucrabatur, cùm tamen audita morte Fratris ne unam quidem lacrymulam profuſiſſet, ut Author vitæ l. 3. c. 35. teſtatur.

III. Jam verò ſi *infraſe*, ad ipſum ſcilicet infernum, ſemetipſum convertat, non levia iterum motiva inveniet ad eundem Zelum accendendum, ſed duo præcipuè. 1. Diaboli ſtudio ac fervorem in animabus perdendis, quod quidè ipſe met olim ſaſſus eſt in iudicio, audiente S. Birgitta (ut P. Petrus Pennequin. p. 2. Iſagog. ad amorem divinum c. 27. teſtatur) dum dixit, ſe majori impetu ferri in perniciem Animarum, quàm torrens violentus per campos rapi conſuevit. Cauſam verò rogatus à Chriſto reſpòdit: Quia tu illas tantopere amas. Hinc meritò S. Carolus Borromæus hoc motivum Operarijs ob oculos ſequentibus verbis poſuit, ut p. 5. Act. Medit. l. 3. c. 2. fol. 838. videre eſt: *Considerent prætereaterribilem animarum ſtragem, quam generis humani ſempiternus hostis Sathanas facit, quantam in illis perdendis ſollicitudinem adhibeat, quibus utatur Miniſtris, quâ alacritate, quibus laboribus & Vigiliis ſcoleſti Miniſtri opus urgeât indeſſeſſe & aſſidui, iſdem*
que

que perpetui & obfirmati. Quare turpissimam rem facturos se existimare debent IESU Christi Ministri, si ita Magistri sui voluntatem, dignitatemque suam atque sempiterna premia perdant, vel à Christiana charitate tam alienos se prabeant, ut à Sathana Ministris superari se sinant, patianturque, ut illi maiori studio ad se, aliosque perdendos, quam ipsi ad suam & aliorum salutem tuendam incumbant. 2. Excitare merito quoque deberet ad Zelum gravitas infernalium poenarum, quæ præparatur ipsis Peccatoribus; quod motivum S. Augustinus lib. de salut. mon. c. 55. sequentibus verbis suggessit: O mi

Frater, numquid ferrea sunt carnes nostra, ut non contrahant, vel etiam sensus noster Adamantinus, ut non mollescat, aut etiam minimè evigilet ad illa DEI Verba: Ite male dicti in ignem aeternum? Quare non dicimus cum Jeremia Propheta c. 9. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos Filios Populi mei? Certè huc etiam suo modo applicari potest id, quod idem S. Doctor ad Fratres in Eremo dixit: Cadit Asinus, & omnes eum sublevare festinant. Clamat porcus, & omnes ceteri porci cum ipso clamant. Clamat inter tormenta (aut periculum certè illorum incurrendorum) Fidelis (aut Peccator) & non est, qui exaudiat. Ecce Gestra inhumanitatis.

IV. Quod si verò se extra se convertat Operarius, tria iterum non minùs efficacia motiva reperiet ad Zelum accendendum. 1. Dignitatem animarum, pro quibus laborat, quam quidem breviter & verè indicavit S. Gregor. Nyssenus ho. 4. in Ecclesi. dicens: Qui humanam novit naturam, nec totum quidem mundum dixit satis justum pretium, quod detur pro anima hominis. Cujus rationem ulteriorem assignans S. Bernardus c. 3. Medit. Totus quidem iste mundus, ait, ad unius animæ pretium aestimari non potest; non enim pro toto mundo animam suam DEVS dare voluit, quam pro anima humana dedit. Sublimius est ergo anima pretium, quæ non nisi sanguine Christi emi potuit. Hinc meritò S. Dionysius c. 3. de cæl. Hier. dixit; omnium divinarum divinissimum est cooperari DEO in salute animarum. Et S. Gregorius ho. 1. 1. hom. 12. in Ezechielem id ipsum confirmans, nullum, ait, omnipotenti DEO tale est sacrificium, quale est Zelus animarum. Unde rectè concludens S. Chrysostomus hom. 3. in 1. Corinth. Et si, ait, im-

mensal

mensas pecunias pauperibus eroges, plus tamen effeceris, si u-
nam converteris animam. Ut adeo meritò S. Catharina Se-
nenfis, quemadmodum in vita illius Surius & alij testantur, &
quem Dominicanæ Familiz Alumnum per plateam vidisset
incedere, domo egrediens, vestigiis ejus pia oscula ferre solita
sit, eò quod divinitus sibi pulchritudo animæ ostensa fuerit,
quæ sit in gratia, atque adeo ter felices ducat eos, qui ad hoc
operam suam conferrent. Unde iterum hoc motivo excitans O-
perarios S. Carolus Borromæus l. 3. c. 2. act. med. f. 837. *Animo,*
inquit, assidue cogitent, quam notales sint anima, & pretiosa
in conspectu Domini, quanta sit earum dignitas, quas proprio
sanguine redimere Filius DEI non dubitavit: quamq; præ-
cellens opus sit, in eo salvari officio DEI esse Cooperatores, quo
nihil certè in terris illustrius, nobiliusve excogitari potest.
2. Reperiet extra se Operariorum paucitatem, ex quo motivo
sic ad Zelum incitat idem Sanctissimus Antistes: *Sed & illud*
considerent, quanta, quaq; ampla sit messis, quanta Spiritua-
lium bonorum egestas, quanta salutariter agentium penuria,
quam pauci Verò Ministri, qui sancto desiderio incensi, suis
commodis, utilitatibusq; neglectis solam Christi gloriam, ani-
marumq; salutem spectent. 3. Inveniet Pastorum oves ma-
teriales custodientium ab eodem S. Archiepiscopo & Cardi-
nale sequentibus verbis propositum: *Perpendamus ovium Pa-*
stores, illos, qui in Cappadocum regione sunt, qualia & quanta
pro pecorum suorum studiis patientur. Illi sæpe numero uni-
versum triduum nive obruti perdurant. Dicuntur autem &
qui in Lydia sunt, non minora mala ferre, dum integros men-
ses difficilem illam solitudinem, pessimarumq; bestiarum ple-
nam sagando circumueunt. Si tantum erga pecora diligentia
impendunt Pastores illi, quam, quaso, excusationem habebi-
mus, quibus rationales anima concredita sunt, quod profundè
hunc somnum dormimus? Quis, quaso, ab eo nos supplicio
eripiet, quod istis debetur? si enim corpus trucidandum ex-
ponere, si innumeras mortes ferre oportebat, numquid ad hoc
munus tanquam ad nundinas currendum erat?

V. Si denique se intra se convertat, & ibi sanè efficacissima
reperiet motiva ad Zelum animarum in se excitandum, in-
gentia scilicet illa lucra propria, quæ ex eodem Zelo reporta-
bit, quorum primum est copiosa pro peccatis propriis satisfec-

etio,

48 De Conversatione Apostolica in communi.

Etio, de qua jam pridem S. Jacobus c. 5. dixit: *Qui converti fecerit Peccatorem ab errore viae suae, salvabit animam ejus, a morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Quod confirmans S. Chrysostomus ho. 5. adversus Judaeos, saepe, ait, *una anima, quam lucrati fuerimus, potest innumerabilium peccatorum pondus abolere, animaeque nostrae pretium in extremam diei judicii fieri.* Hinc ho. 3. super Gen. ait: *Hoc nostra salutis argumentum erit, & occasio, si non solum pro nobis ipsi solliciti, sed & Proximo utiles fuerimus, ipsum ad viam veritatis manuducentes.* Alterum lucrum est meritum calidissimum ingens augmentum & concervatio; si enim magnae mercedis est, inquit S. Gregorius l. 19. mor. c. 16. *a morte eripere carnem quandoque morituram, quanti est meriti a morte animam liberare in caelesti Patria sine fine victuram?* Quod ipsum confirmans S. Chrysostomus ho. 3. in gen. ait: *ut anima corpore melior est. ita his, qui indigentibus pecunias facultates suppeditant, maioribus premiis digni sunt hi, qui admonendo, & continuo docendo in viam rectam supinos desideres inducunt, monstrando eis divinarum virtutum fructus, & vitiorum malevolentiam.* Si ergo, ut ex eodem sancto supra ostensum est, plus facit; qui animam unicam convertit, quam si immensas eroget Pauperibus pecunias, et tali erogatione autem haud dubie ingentium meritum cumulus obveniret, facile apparet, quam amplam mercedem sperare possit is, qui cum sincero Zelo, animarum lucro se totum impendit. Certè idem S. Pater ho. 29. in Epistolam ad Rom. asserere non dubitavit, bonum Pastorem, qualem Christus vult, cum innumerabilibus Martyribus componi posse, siquidem Martyr semel tantum propter Christum moritur, hic verò millies propter gregem, ut adeò meritò Christus Matth. 5. dixerit: *Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno calorum.*

VI. Atque haec scilicet sunt motiva, quae, ut verbis S. Caroli Borromaei iterum utar, si cogitent Animarum Curatores, jure ac meritò sperari debet, talibus cogitationibus quasi facibus quibusdam animum illorum accensum iri, ut nullus vel maximus labor esse possit, quem illi subire recusent, ne pretiosissimi Christi Sanguinis fructus in ipsis, aliisque ipsorum negligentia pereat.

CAPUT

CAPUT VI.

QUOMODO IMPEDIMENTA ZELVM
ANIMARUM RETARDANTIA
SINT REMOVENDA.

I. Multa quidem sunt, quæ non paucos à cura Animarum; atque adeò ab Apostolica Conversatione absterrent; sed omnia ferè impedimenta hujusmodi ad quinque sequentia revocari possunt.

II. Primum igitur impedimentum meritò censetur nimum quietis, solitudinis, & orationis desiderium; hæc enim, cum non consistere videantur posse cum procuracione alienæ salutis, hoc ipso non leviter ab hac cura retrahunt eos, qui ejusmodi desiderio quietis & orationis sunt accensi. Ad quod impedimentum removendum bene notanda in primis est S. Laurentij Justiniani de casto connubio c. 12. sententia: *Anima, inquit, quæ lucrata est Verbo. Verbo fructificare conatur, quoties se offert causa. Quandoquæq; impellitur seu vocatur à Verbo, non minus ardentem, quàm prudenter postponit se, sua interponit, ut faciat Proximo, ut Proximi secundetur profectibus. Nullo quidem exercitio occupatur congruentius Sponsa, quàm cum animarum intendit lucris. Hoc etenim Sacrificio nihil maius, nihil suavius Verbo redolet. Unde Petro, cum diceret: amas me? illèq; responderet: Domine, tu nosti omnia; tu scis, quia amo te; ipse mox intulit: Pasce oves meas. Nihil amanti ardentem carius potuit committere, quàm illud, propter quod, exinaniri soluit, & mori. Quod ipsum confirmans S. Chrysostomus ep. 54. quæ Gerontium Presbyterum ad iter pro animarum salute suscipiendum hortabatur, post alia sic ait: Hujusmodi peregrinationes suscipere, longè præstantius est, atque conducibilius, quàm domi desidere. Illic enim degens etiam hæc habere potes, quæ nunc habes, hoc est, jejunium, vigiliæ, ceteraque Christianæ Philosophiæ genera; domi autem desidens ea lucrari non potes, quæ, si in illa regione commorareris, adipisci potes, nimirum tot animarum salutem, periculorum mercedem, tantæq; animi promptitudinis ac studij præmium. Hinc meritò P. Balthasar Alvarez, un. vit. c. 47. refertur, nostros extimulabat, ne essent nimium*

Instruct. III.

D

addi-

addicti recollectioni, & negligenter agere cum Proximis
 spiritali animarum bono, eò quòd hoc esset propriu
 vocationis nostræ munus: Ideoque dicebat, nimium hoc
 diu in hominibus ad curam animarum vocatis, non
 Spiritum DEI, cum illis constet, divinam Majestatem co
 trarium velle, ad quod eos vocavit; & ideo talibus quiete
 nimis amantibus DEVM subtrahere portionem Spiritus
 quam otiosis & inutilibus servis. Id quod Alphonsus de R
 za Ord. S. Francisci, teste Alphonso Rodriquez, p. 3. tr. 1.
 est expertus; cum enim hic bene multos annos in excolen
 Indiæ Novalibus gnauiter desudasset, & tandem fessus, stu
 recolligendi se, atque supremo certamini præparandi, sep
 sita aliorum curâ, in Hispaniam remigrasset, fassus est, qu
 ties Orationi vacabat, Christum Crucifixum sibi ob ocul
 versari, sequentibus verbis exoptulantiem: Quare me in
 Cruce derelicto, tuam quietem, commodaq; sectaris? unde
 Stationem reuersus, strenuum multis annis Operarium eg
 Nimirum talibus non immerito illud D. Bonaventuræ
 Pharetra amoris divini p. 2. c. 1. occini posset: *Quomodo qu
 potest dicere, se diligere DEVM, & eius amorem appetere
 qui eius imaginem videt in sterquilinio jacere, & non curat
 aut si cogitat, quòd Filius DEI pro animabus rediment
 mortuus est, & ipse pro animabus mori non cupit? Quom
 credis, te amicitiam Sponsi habere, qui eius Sponsam ab ad
 terio non custodis? aut eam festinanter ad Sponsum non
 ducis? In horum omnium maiorem confirmationem non p
 rùm proderit notâsse, quod olim P. Martinus Guttierrez Pra
 cisco Riberæ Doctore Theologiæ respondit, teste Ludovico
 de Ponte c. 30. vit. P. Balth. Alvar. cum enim hic diceret,
 crevisse se, colligere se, & domum quampiam prope Sacellu
 B. Virginis (quam impensè amabat) exstruere, & inde ad
 cina loca concionandi gratia excurrere, reliquum verò tem
 pus cum libris suis consumere; respondit P. Martinus: De
 mine Doctor, placet huiusmodi propositum, sed attendit
 quis tunc sibi retineat optatum pignus, quod habet, propriu
 scilicet voluntatem. Quæ vox adeò cor ejus penetravit,
 statim decreverit, relicto mundo Societatem ingredi. Qu
 optimè faciet Operarius, si exemplum Sponsæ sequatur,
 qua S. Bernardus super illa verba Cant. 1. Surge, propere
 Ad*

De Conversatione Apostolica in communi. - § 1

amica mea, columba mea, formosa mea, & veni: discurrens sic loquitur: Audit sponsa, ut surgat, & properet, haud dubium, quin ad animarum lucra. Hoc siquidem vera & casta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat Zelo, & desiderio acquirendi Deum, qui eum similiter diligant, ut otium contemplationis pro studio predicationis libentissimè intermittat; & rursum potita votis aliquatenus in hac parte, tanto ardentius redeat in idipsum, quanto se fructuosius intermisisse meminerit, & iterum sumpto contemplationis gustu valentius ad conquirendum lucrum, solita alacritate recurrat.

III. Alterum impedimentum est dissidentia de gratia vocationis, & nimis ad proprias vires respectus; ratione cuius multis evenit, quod olim Moyse & Aarone dixit DEVS Num. 20. Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram Domino, non introducetis hos Populos in terram, quam dabo eis. Quod proinde impedimentum ut removeatur, firmiter credendum est, quod S. Paulus Philipp. 2. dixit, quòd scilicet DEVS sit, qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate, id est, juxta mensuram fiduciæ, quam de ejus auxilio, gratiæque concepimus, ita ut verissimè dixerit Sanctus Bernardus ser. 9. in Psal. qui habitat: Tantum per nos operabitur DEVS, quantum se nostra in eum fiducia extenderit. Hinc S. Paulus Corinthiis 2. c. 3. scribens, fiduciam autem talem, inquit, habemus per Christum ad DEVM, non quòd simus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est, qui & idoneos nos fecit Ministros novi Testamenti. Quam doctrinam bene observans P. Balthasar Alvarez dicere solebat, ut vit. c. 4. legitur: Ex quo DEVS Religiosum posuit (id est, ad Statum Religionis & curam animarum vocavit) ipse eundem deducet cum profectu. Quòd si plus eum oneret, quàm ferre possit, seipsum onerat, quia in se recepit supplere, quod illi deest. Id igitur ego vellem, ut ipse manu sua mihi aliquid imponeret, quod meas facultates excederet, nam hoc ipso teneretur id mihi dare.

IV. Tertium impedimentum est horror difficultatum & laborum, qui in Conversatione Apostolica occurrere solent. Ad quod impedimentum tollendum præclare instruit, & hortatur

tatur

§ 2. De Conversatione Apostolica in communi.

natur S. Chrysostomus hom. 43. illa S. Pauli 1. Cor. 16. verum spiritus
 expendens: *Ostium mihi apertum est magnum, & Adversarius meus*
multi. Super quæ verba sic discurret: *Si magnum, quomodo* pung
Adversarij? & respondet. *Quod multi adeo reluctantur, quia* tum
est Evangelica Victoria. Nusquam enim nocentissim ad D
ille Adversarius irritatur gravius, quam cum suorum instru dum
mentorum multa sibi eripi videt. Verum nos, ubi magnum prin
liquid & egregium facere statuerimus, nequaquam id no mul
labore constitutum sit, cogitemus, sed utilitatem magis respici
ciamus. Vides igitur exemplum eius in Paulo, qui nihil, quod pulc
multi essent Adversarij, cessat, verum, quod magnum patet prop
ostium, instat diligenter negotio. Nec ostium duntaxat, sed cons
 lucrum animarum patet, seu optima etiam occasio ad divini cepti
 consolationes abundantius percipiendas; hoc enim est, quod man
 DEVS Jeremiæ olim promiserat, c. 15. dicens: *Si separaver* Basili
pretiosum à Gili (id est, animas à peccato) *quasi os meum erit* Pasto
 id est, omni voluptate perinde repleberis, sicut ori per proclat, et
 rationem optimi cibi & potus varias delicias procurare solium
 mus. Id quod S. Franciscus Xaverius præcipue expertus est de be
 ut qui inter summos labores & difficultates tantis deliciis tis, p
 e consolationibus cælestibus affluebat, ut exclamare cogeretur Evan
 tur: *Satis est, Domine, satis est.* Sed & P. Henricus Heperi
 ricus, teste Orlandino p. 1. hist. Soc. tit. 8. num. 133. affirma
 mabat, tantam in mediis pro animarum salute susceptis laboribus
 boribus esse copiam divinarum consolationum, ut quiviret,
 mallet his laboribus perpetuo frangi, quam subito in cælum tem
 rari. In sede Juliacenfi verò Provinciæ Pervanæ, licet nostri præ
 summos labores exhaurirent, omnique terreno solatio carerent
 rent, tam incredibili tamen eorum animi voluptate profunderent
 debantur, ut illa sedes lætitiæ domicilium fuerit appellatum
 quemadmodum annuæ literæ Provinciæ Pervanæ anni S. L.
 1603. testantur. Et verò, si Jacobo Patriarchæ olim omni Mag
 anni in gravissimis laboribus consumpti breves & pauci dard
 debantur, quia per eosdem Rachelem à se tantopere dilectam mor
 lucraturum se confidebat; quanto magis Operario omni rece
 labores, quos pro animarum pulcherrimarum lucro sustine
 bit, breves & leves, imò & delectabiles videbuntur?

V. Quantum impedimentum est Periculi tam corporalis quo
 (puta morbi gravis, aut ipsius mortis incurrendæ) quam vit
 spiri

veritas spiritualis (tentationum videlicet, vel lapsus in peccatum) *versus* metus. Difficile namque est, versari inter spinas, & ab eis non pungi; & calcare terram pedibus, ita, ut nec pulvis, nec lutum ijs adhæreat, quemadmodum S. Hieronymus in Epistola ad Damasum advertit. Ad quod impedimentum removendum sequentes doctrinæ non parum juvabunt. Si scilicet primò, ne periculum corporale timeat, meminerit, quàm multos DEVS ex manifestis ejusmodi periculis illæsos eduxerit, & præservarit, ut meritò hîc locum habere videatur illud pulcherrimum illud cujusdam Ascetæ effatum: *Vita, quæ propter charitatē periculo exponitur, per charitatem melius at, conservatur.* Deinde si meminerit, Pastoris se officium suscepisse; bonum autem Pastorem, teste Christo Joan. 10. animam suam dare pro ovibus suis, id quod clariùs indicans S. Basilii in mor. reg. 80. c. 14. & 16 ait, Operarios debere esse Pastores ovium Christi, qui, quandocunque tempus postulat, ne animam quidem ponere pro illis dubitant, ut Evangelium illis impertiant. Imò & Patres ac Nutrices illorum esse debere, qui ex magnitudine ejus, quæ in Christo est, charitatis, parati sint libenti animo communicare non solum DEI Evangelia, sed suam ipsorum vitam. Et verò si tam multi reperiantur, qui cum ijsdem periculis corporalia ministeria magna cum alacritate ac sedulitate exhibent ijs ipsis, quibuscum agere formidat Operarius, meritò erubescere debet, si illos modici lucri temporalis causa tam generosè contemnere videat illa pericula, & ipse ob spem inæstimabilis præmij, lucrique animarum eadem subire reformidet. Si denique meminerit, quàm pretiosa & optabilis sit mors ejusmodi in conspectu Domini, quæ in tali opere charitatis incurritur; talis scilicet, quæ ipsi Martyrio comparetur, sic enim S. Laurentius Justin. l. de S. Martino expressè docet, dum ait: *Magnum prorsus est Martyrij genus, ultrò se pro Christi amore dare periculis. Audi sine ferro Martyrem ex sola charitate morientem.* Et ideo in Romano Martyrologio 28. Febr. etiam recensentur illi Presbyteri, qui Alexandria, cum sub Valeriano Imperatore pestis sævissima grassaretur, morbo illo laborantibus ministrantes, libentissimè mortem appetierunt, quos velut Martyres religiosa piorum fides venerari consuevit; de quibus etiam S. Dionysius Episc. Alexandrinus apud

Eusebium l. 7. c. 16. sequens testimonium protulit: *Ex Patribus, qui virtute erant praestantissimi, in hunc modum mortem appetiverunt, adeo ut istud mortis genus, quod propter incedibilem pietatem, & robustam fidem suscipiebatur, nihil splendore Martyrij abesse videretur.* Ut verò etiā spiritus pericula non timeat, bene in primis notandum est, quod Jacobus Marchantius in virga Aaronis tr. 1. lect. 6. sapienter vertit, quod scilicet, sicut DEVS novit hoc onus esse grave & gratiam ad ferendum haud dubiè velit suppeditare; item & velit pericula temperare, & timoratis specialem protectionem impendere; sic enim protexit Abrahamum in Chaldaea, Lothum in Sodomis, Jobum inter Infideles, Daniel in Babylone, quos omnes voluit esse perfectos in meditationis pravae, ut nemo animum despondeat in quocunque situ, sed se potius divinae Providentiae, protectionique committat. Hinc P. Balthasar Alvarez, uti vitae illius c. 5. refertur, dicere solebat, securitatem in agendo cum Proximo, ex obedientia suscipitur, esse valde magnam, adeo, ut si obediendi causa infames faminas accederet, ut illas Christi lucraretur mundissimas haberet cogitationes, quasi esset quis Angelus; at si ex propria voluntate in cubiculo suo moreretur, facis ibi cogitationibus ureretur. *Nescio, inquit, modo quis possit tutum putare, quod à Domini voluntate reprobatur. Quanam, quaeso securitas esse potest, ubi Deus non est. Non enim est, quod S. Bernardus dicebat: quando bene erit sine Deo, & quando malè cum illo?* Certè Lancizius Opusc. 13. n. 4. testatur, novisse se non paucos, qui ex missionibus plurimum mensium redibant magis collecti, devoti, puri, circumspiciendi & regularum observantes, quam in collegiis fuerint. Deinde bene etiam notandum, etsi Deus non semper in ejusmodi periculis protegat à tentatione, hoc ipsum tamen ad maius meritum ac praemium permittere, id quod Marchantius appposito exemplo ex Sophronio in praeo spir. c. 3. confirmatum narrat, Cononi Presbytero Alexandrino, cum in mulieribus baptizandis aut inungendis gravissimas tentationes experiretur, ideoque Monasterium deserere vellet, S. Joannem Baptistam apparuisse, & dixisse: *Tolera, & persevera, ego te ab hoc certamine liberabo.* Cum verò ille post hanc hortationem, puellā valde speciosa ex Perfide oblata, iterum time

timens scandalum, sumpto melote suo, omnino recederet, S. Joannes iterum apparens dixit: *Revertere ad Monasterium, & hoc te certamine eximam.* Conone autem respondente, quomodo sperabo, quod toties pollicitus non præstitisti? respondit Sanctus, *Volebum te pro hac pugna mercede donari, sed quia non sis, ecce aufero à te bellum hoc, mercede autè operis carebis:* simulque ter sub umbilico ipsum signans, usq; adeò omnem carnis rebellionem abstulit, ut Puellam illam baptizans & ungens, mulierem esse non adverterit. Quòd si verò omnino ipsū ex fragilitate labi contingat, certò tamē sibi persuadeat, etiam ob hanc lapsum non esse omittendam conversationem, sed potiùs commoda longè majora, quæ inde proveniunt, consideranda. Id quod Marchantius l. c. ex illis Salomonis Prov. 14. c. verbis ostendit: *Vbi non sunt boves, præsepe vacuum est: ubi autem plurimæ segetes, manifesta est fortitudo bovis.* Quem locum ille allegoricè sic ad hunc scopum explicat. Sicut, qui caret bobus, habet præsepe, id est stabulum mundum. Qui autem boves habet, immundius habet stabulum, habet tamen etiam multitudinem fructuum; sic qui curam animarum non suscipit, nec in agro Domini laborat, sed totus sibi vacat, fortè habet majorem munditiem conscientia. Sed qui boves suos jungit, id est, operas suas Proximis navat, hic aliquādo præsepe aut stabulum immundius habet; nam ex consuetudine hominum, & negotiosa vita aliquid sordium saltem levium contrahere potest, ubiiores tamen fructus meritis. Quod ipsum alij similitudine duorum globorum, quorum alter aureus, alter argenteus est, declarant; uti enim aureus faciliùs quidem inficitur, sed ubi iterum purgatur, pretiosior longè est, quàm argenteus; ita & is, qui cum proximo agit, faciliùs quidem maculam contrahit, quoad meritum tamen & charitatem longè pretiosior est & acceptior coram DEO. Hinc ipse etiam Christus S. Gertrudi, ut l. 4. revel. c. 47. videre est, dixit: Si quis amans veritatem, pro illa defendenda in aliquibus delinquit, durioribus verbis, Zelo impellente, aliquos corripiendo, aut alio quocunque modo, sive negligentius, live districtius agendo, hunc ego certè apud Deum Patrem & omnes celi cives fideliter excusabo, quemadmodum Mariam Magdalenam excusavi, imò pro ipso universa omenabo. Et aliàs l. 3. c. 58. cum ad-

verit-

verteret cor suum debile in aliquos defectus incidere, & tamen illud Deo offerret, ut in illo repauseret, respondit Dominus: Tuum debile cor tali affectu oblatum tanto gratius accepto, quàm alterius cor fortè, sicut magis acceptatur bestia multa venatione agitata, quàm domestica, eò quòd canes illius teneriores sint, ac suaviores ad vescendum.

VI. Quintum denique impedimentum est, laboris susceptionis aut suscipiendi sterilitas, quòd scilicet nullus ex eo fructus securus videatur, aut etiam secururus sperari possit. Ad quod impedimentum removendum sequentes tres doctrinæ non parùm conducent. Prima est, quòd non hoc ipso, quia fructus statim non respondet, omnino de eo desperandum sit. Nam commune habet proverbium, *Gutta cavat lapidem, non vis, sed saepe cadendo*. Ideo S. Chrysostomus Conc. 1. de Lazaro sapienter discursit: *Non erexi quidem agrotantes, attamen eos, qui valent, reddidi fortiores. Non abduxit quosdam à vitio, sed mo noster, sed tamen eos, qui cum virtute agunt, reddidi contentiores*. Supra hac quoque quidquam addam tertium hoc non persuasi, sed forte cras persuadere potero. Quòd si minus cras, attamen perendie, aut quarto ab hoc die forte persuaserit. Qui hodie, quæ audivit, repulit, cras fortassis audiet, & recipiet, fortassis post dies plures præbebit animum ijs, quæ dicuntur. Quandoquidem & illud crebrò fit, ut piscator, qui per totum diem vacuum attraxerit retè, sub noctem jam abire pertrans, capto, qui ipsum per totum diem se fellerat, pisce descendente. Etenim si agricola protinus ab agricolatione resiliat, quòd si mel atque iterum, aut sapius aeris acciderit inaequalitas, si me brevi periremus omnes. Et iterum ho. 3. in 1. Cor. Si hodie nemini persuaseris, inquit, persuadebis postridie; etsi nunquam persuaseris; mercedem tamen integram habebis; & non omnibus, paucis tamen ex multis persuadere poteris. Nam neque Apostoli universo orbi persuaderunt, licet cum omnibus disputarint, & mercedem in omnibus assecuti sint. Noli ergo cum orbem terræ salvum facere non possis, etiam parva contemne. Neque majorum desiderio à parvis te abstrahas; si centum nequis, decem curam suscipias; si decem non possis, noli quinque despicere; si quinque vires tuas excedunt, unum contemnas. Quòd si neque hoc possis, noli desperare, noli laborare cedere. Nonne vides in negotiationibus, non auro duntaxat, sed

sed etiam argento mercatores negotiari? Nam si parva nihil contempserimus, assequemur & magna. Sin autem neglectui nobis illa essent, neque hac facile assequi possemus. Sic singuli divites evadunt, cum magna simul & parva colligunt. Hanc doctrinam sanè animo firmiter impresserat zelosissimus ille Indiæ, Japoniæque Operarius, S. Franciscus Xaverius, qui, ut l. 6. c. 17. vit. refertur, monebat cultores animarum, ut non fortius magis, quam perseverantius eorum perferrent vitia, infirmitatem sustinerent, frugemque seminis factæ, laborumque (quamvis seræ spei) fructum velut boni Christi Agricola exspectarent, haud ignari, qui seminant in lacrymis, in exultatione messuros. Quod si ab initio tales non reperirent, quales expeterent, ita cum illis se gererent, ut cum improbis Filijs boni parentes, Dei que benignitate freti, qui hominum mentes suo demum tempore ad bonam perducit frugem, non diffiderent eos aliquando tales fore, quales optarent. Quare nunquam desinerent eos omni studio colere, præsertim cum Deus omnium communis Parens, quamvis læsus à nobis, benignè tamen omnibus facere non desistat. Altera doctrina est, quòd, etsi alius fructus non sequeretur, sat magnos tamen fructus jure merito censeretur, satisfecisse officio suo, & voluntatem Dei implevisse; uti idem S. Chrysostomus sapienter notavit, dum l. c. dixit: *Ut in amoratione nostra aliquid proficiat! Quòd si post longam admonitionem in ijsdem vitis perseveraverint, ne sic quidem desistemus illis, quòd rectum est, consulere, quandoquidem & aquarum vena et si nullus veniat aquatum, manant tamen: & fontes, quavis hauriat nemo, tamen scatebras emittunt: & amnes, etsi nemo bibat, nihilo secius fluunt; sic oportet & illum, qui con- cionatur (& conversatur) quamvis nullus auscultet, tamen præstare, quicquid in ipso situm est. Siquidem hac lex nobis, qui sacri sermonis administrationem suscepimus, à benigno præscripta est DEO. Sic S. Ignatius, teste Masseeo l. 2. c. 11. si quem omnia expertus, tamen è peccatorum cœno extrahere non potuisset, non idè contrahebat animum, vel se angiori dabat, quasi oleum & operam perdidisset, sed conscientia & officij fructu contentus, acquiescebat in alto providentia divina consilio. Idem alios, teste Ribadencira l. 5. c. 11. facere hortabatur, Angelorum Tutelarium exemplo, qui*

quos à Deo sibi commissos acceperunt, monent, quoad po-
sunt, defendunt, regunt, urgent, ad bonum javant; sed si vo-
luntatis libertate abutuntur illi, & inobedientes atque obli-
vati sunt, propterea tamen nullo anguntur mœrore, nullâ
ficiuntur molestiâ. Curavimus, inquit, Babylonem, & nunc
est sanata. Tertia denique doctrina est, quod neque præmi-
um sit labor cariturus, licet omni alio fructu destituatur,
quod memorabili sententia S. Bernardus Eugenio l. 4. c. 2.
confid. c. 2. declaravit: *Noli diffidere, inquit; curam exi-
gis, non curationem. Denique audisti: curam habe illius, non
cura, vel sana illum. Verum dixit quidam: Non est
Medico semper, relevetur ut ager. At melius tibi proponi-
tuis, Paulus loquitur: plus omnibus laboravi, non aut, plus
omnibus profui, aut plus omnibus fructificavi, Verbum in-
lens religiosissimè vitans. Alias autem noverat homo, quod
docuit Deus, quia unusquisque secundum laborem accipiet,
secundum proventum. Ita, quæso, & tu fac, quod tuum est,
nam Deus, quod suum est, faciet: satis absque tua anxietate
& sollicitudine curabit. Planta, riga, ser curam, & tu
explevisti partes: sanè incrementum, ubi soluerit, dabit
Deus. Vbi fortè noluerit, tibi deperibit nihil, dicente scrip-
tura Sap. 10. Reddet Deus mercedem laborum Sanctorum
suorum. Securus labor, quem nullus valet evacuare defectum.
Quod ipsum etiam B. Virgo S. Birgittæ l. 4. revel. c. 21. o-
liis sequentibus verbis insinuavit: *Amici Dei non habent atten-
diari in servitio Dei; sed laborare, ut homo malus fiat me-
lior; & homo bonus veniat ad perfectiora. Nam quicumque
voluntatem haberet sibilandi in aures omnium transen-
tium, quod IESVS Christus esset Verè Filius Dei, & facien-
do conaretur, quantum posset, ad aliorum conversionem, licet
nulli vel pauci converterentur, nihilominus eandem merce-
dem obtineret, ac si omnes converterentur, sicut per exem-
plum dico tibi: Si duo Mercenarii ex præcepto Domini sode-
rent montem durissimum, & alius inveniret aurum electum,
alius verò nihil. Isti propter laborem & voluntatem digni
essent equali mercede. Merito ergo quivis Operarius Arti-
cis illius exemplum sequitur, qui, teste Seneca ep. 7. quæstus
quò tanta diligentia artis spectaret ad paucissimos pervenire
xx? Satis sunt, inquit, pauci, satis unus, satis nullus.**

PARS I